

Programma EFRO 2021-2027 NNL

versie 7 DECEMBER 2021

CCI	2021NL16RFPR001
Titel in het Engels	Programme ERDF 2021-2027 North Netherlands
Titel in nationale taal (talen)	Programma EFRO 2021-2027 Noord-Nederland
Versie	1
Eerste jaar	2021
Laatste jaar	2027
Subsidiabel vanaf	1 januari 2021
Subsidiabel tot	31 december 2029
Nummer van het besluit van de Commissie	-
Datum van het besluit van de Commissie	-
Nummer wijzigingsbesluit lidstaat	-
Datum inwerkingtreding wijzigingsbesluit lidstaat	-
Niet-substantiële overdracht (artikel 19.5)	JA/NEE
Onder het programma vallende NUTS-regio's	NL1 Noord-Nederland NL11 Groningen NL12 Fryslân NL13 Drenthe
Betrokken fonds	EFRO

1. Programmastrategie

Referentie: Artikel 17, lid 3, onder a), punten i) t/m vii), en artikel 17, lid 3, onder b)

Het Programma EFRO voor Noord-Nederland (NNL) is een innovatieprogramma ten behoeve van het regionale midden- en kleinbedrijf (mkb), gebaseerd op de Regionale Innovatiestrategie voor Slimme Specialisatie (RIS3). Daarmee werkt NNL aan een open en creatief klimaat, waar vanuit bestaande sterkten nieuwe ontwikkelkansen en slimme specialisaties ontstaan die bijdragen aan een toekomstbestendige economie en arbeidsmarkt in NNL, vanuit het perspectief van Brede Welvaart. Vier transities die aansluiten bij onze regionale sterkten vormen het inhoudelijke startpunt. De kern van de RIS3 is nieuwe ontwikkelkansen met onderscheidend vermogen uit transities te ontdekken en te verzilveren, en daarmee bij te dragen aan een circulair, gelukkig en inclusief NNL.

Dit EFRO programma behoudt de goede elementen van het programma 2014-2020 en ontwikkelt zich door. Het maakt een shift van het stimuleren van innovatietrajecten alleen, gericht op het tot stand brengen van product- en procesinnovaties door bedrijven die al structureel met innovatie bezig zijn, naar het vergroten van de pool van innovatieve bedrijven en de interactie tussen die bedrijven. Dit vraagt in samenhang investeren in het ecosysteem en in randvoorwaarden waarbij partijen worden gestimuleerd tot verbinden, inspireren en aansluiten op elkaars expertise en infrastructuren. Het programma zet in op het vergroten van het innovatief vermogen van het mkb en het versterken van het NNLse innovatie-ecosysteem via drie actiegebieden, die verbonden zijn aan de beleidsdoelstellingen van een slimmer en groener Europa:

1. *Kansen benutten*: ontwikkelingsprojecten die inspelen op het benutten van kansen en valoriseren van kennis vanuit vier transities:
 - a. Van een lineaire naar een circulaire economie
 - b. Van fossiele naar hernieuwbare energie
 - c. Van zorg naar duurzame gezondheid
 - d. Van analoog naar digitaal
2. *Innovatie-ecosysteem*: initiatieven die het innovatie-ecosysteem verbeteren op basis van het Continu Entrepreneurial Discovery Proces (C-EDP). Een beter innovatie-ecosysteem is voor ons slim, groen en heeft impact.
3. *Randvoorwaarden*: initiatieven op het gebied van human capital, innovatief ondernemerschap, grensoverschrijdende samenwerking en digitale vaardigheden.

Integraliteit en dwarsverbanden tussen de drie actiegebieden staan hierbij voorop. Deze benadering komt terug in de uitvoering, onder andere door het scheppen van een klimaat waarin partijen voortdurend worden getriggerd om de kansen te herkennen en te benutten. Dit open en dynamisch proces heet C-EDP.

De mkb-ondersteuning richten we in op basis van doelgroepdifferentiatie, ketenaanpak en ondersteuning dichtbij de doelgroep. Omdat het innovatie-ecosysteem en de economische structuur van de drie provincies (de overgangsregio's Fryslan, Drenthe en de meer ontwikkelde regio Groningen) nauw met elkaar verweven zijn, is dit een integraal NNLs programma. De kracht van onze regio ligt in de samenwerking.

In de RIS3 en dit programma nemen de transitie van fossiele naar duurzame energie en de transitie naar een circulaire economie een prominente plek in. NNL is door de gaswinning sterk

afhankelijk geworden van fossiele energieproductie en een industrie die fossiele grondstoffen gebruikt. Die afhankelijkheid is niet toekomstbestendig. Er moeten nieuwe verdienmodellen ontwikkeld worden op basis van onderscheidend vermogen en nieuwe sterkten. Met het EFRO willen we de urgentie aangrijpen en de economische en maatschappelijke kansen benutten die de transities bieden, om van de groene transities ook een succesvolle economische transitie te maken.

De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Door jarenlange kennis- en competentieopbouw in onder andere energie en de agro-industrie en een sterke kennisinfrastructuur, gericht op samenwerking tussen partijen, heeft NNL een goede uitgangspositie voor het benutten van kansen in de groene transities.

Onze strategie is erop gericht op basis van bestaande sterkten en competenties, innovaties te ontwikkelen en die, in onderlinge samenhang, tot nieuwe specialisaties te laten uitgroeien. NNL kent echter een ijle economie, met relatief veel mkb en een relatief lage bevolkingsdichtheid. Deze sociaal economische kenmerken beïnvloeden onze strategie. NNL is te ijl om het vernieuwingsproces zonder overheidssupport succesvol te laten verlopen. Een slimme inzet vanuit verschillende fondsen is nodig om te bevorderen dat partijen (veelal) gezamenlijk kunnen werken aan innovaties, de ontwikkeling van nieuwe waardeketens en aan verdienmodellen. De groene innovatieopgave is in NNL dan ook veel meer dan een 'last mile' opgave. Voor het mkb is ze daarbij ook een ondernemerschapsopgave. Een relatief groot deel van het NNLse mkb is niet klaar of zelfs nog niet bezig met innovatie en bereidt zich onvoldoende voor op vergroening en digitalisering. Er is groen-innovatief mkb nodig om een sneeuwbaaleffect te laten ontstaan en nieuwe, groene specialisatiekansen te benutten.

1.1 Belangrijkste ontwikkelingsproblemen en beleidsreacties

i) economische, sociale en territoriale verschillen

In vergelijking met Nederland (NL) als geheel tellen de drie provincies elk minder banen per inwoner en deze banen leveren relatief minder toegevoegde waarde. De productiviteitsontwikkeling in NNL blijft achter bij de rest van NL. De primaire en secundaire sectoren zijn nog altijd oververtegenwoordigd, maar ook de quataire sector is relatief groot. NNL heeft veel kleinschalig mkb en weinig grootbedrijf. NNL kent een lager opleidingsniveau in vergelijking met de rest van het land (deze kloof loopt niet verder op). Over het algemeen vindt de naar verhouding lager opgeleide beroepsbevolking goed haar weg op de regionale arbeidsmarkt. Door vergrijzing en ontgroening krimpt de potentiële beroepsbevolking (20-65 jr) fors (-14% 2020-2040). Dit onderstreept de noodzaak van verhoging van de arbeidsproductiviteit via innovatie. Het HESS-rapport kwalificeert de arbeidsmarkt in NNL als relatief 'low skilled', waarbij het niet alleen gaat om het opleidingsniveau (5%-punt minder hoger opgeleiden dan nationaal), maar ook om de '21st century'-skills in het combineren van kennis en het kunnen organiseren van en samenwerken aan innovatie (HESS 2020).

Innovatiekracht in NNL

In de Regional Innovation Scoreboard 2021 is Groningen aangemerkt als sterk innoverende regio en Fryslân en Drenthe als gemiddeld innoverende regio's. Tussen 2014 en 2021 zijn de innovatie prestaties in Groningen en Fryslân met meer dan 10% gegroeid en in Drenthe met meer dan 5%. In het bijzonder Groningen scoort hiermee hoger dan het landelijke gemiddelde. Hierbij speelt mee dat de invloed van kennisinstellingen als de Rijksuniversiteit (RUG) in de scores volledig wordt toegerekend aan Groningen, terwijl, zoals bijvoorbeeld uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL 2019) blijkt, deze impact zich tot in Drenthe en Fryslân uitstrekt. Toch kunnen partijen in Drenthe en Fryslân nog veel meer profiteren van sterke kennispositie van Groningen. (HESS2020). De betekenis van de RUG blijkt onder meer uit de indicator 'wetenschappelijke co-publicaties per miljoen inwoners'. Groningen scoort hier het hoogst van alle NUTS2-regio's in

Europa.

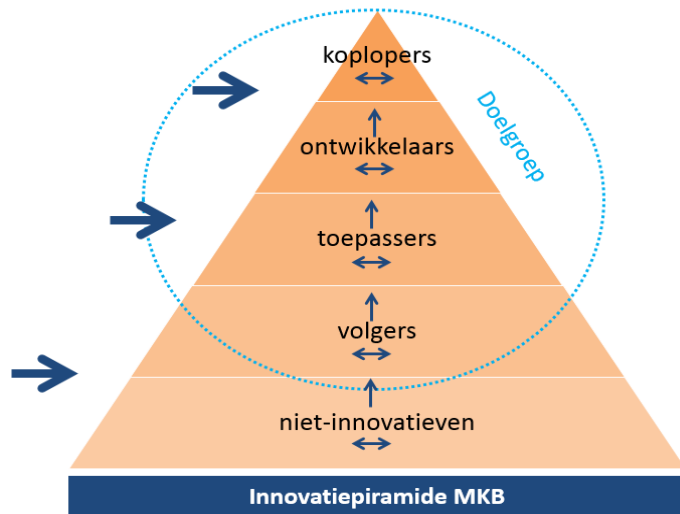
In het HESS rapport wordt de gefragmenteerdheid van het innovatie-ecosysteem in NNL als knelpunt aangeduid. De geografische schaal van denken en werken is vaak te klein constateert JRC. Uit de RIS en CBS-data blijkt dat onderzoek en ontwikkeling in NNL in belangrijke mate een zaak is van publieke partijen. Op indicatoren als O&O-uitgaven door de private sector, patent- en octrooiaanvragen, designtoepassingen en werkgelegenheid in kennisintensieve activiteiten, scoort NNL relatief laag. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde variëren de indexscores voor NNL hoofdzakelijk tussen de 50 en 70, met 90 als positieve uitschieter voor werkgelegenheid in kennisintensieve activiteiten in Groningen en 38 als laagste score voor designtoepassingen in Fryslân.

In de NNLse Innovatie Monitor (NNIM) wordt het model van de innovatiepiramide gehanteerd, om bedrijven te rangschikken van laag- naar hoog-innovatief. Uit de meest recente cijfers blijkt weliswaar dat steeds meer bedrijven tot de koplopers op innovatievlak mogen worden gerekend: 48% in 2021 versus 44% in 2020. (NB: door selectiebias is het aandeel koplopers onder respondenten groter dan onder niet-respondenten.) De toename is echter niet eenduidig. Meest opvallend is dat geen opwaartse beweging in de piramide wordt waargenomen. Zo is het aandeel ontwikkelaars, dit is de groep net onder koplopers, al een aantal jaren redelijk constant (5% in 2019; 5% in 2020, 3% in 2021). Hetzelfde geldt voor niet-innovatieven, mkb'ers die helemaal nog niet innoveren (16% in 2019; 14% in 2020, 16% in 2021).

Uit de 2021 studie blijkt dat er wel degelijk snelle groeiers zijn. Het gaat om circa 5% van de totale mkb-populatie. Het zijn echter vooral koplopers die snel groeien. Hetzelfde geldt voor maatschappelijke oriëntatie. Het blijkt dat maatschappelijke oriëntatie steeds meer wordt omarmd en uitgedragen. Van de deelnemende mkb'ers ziet 7 van de 10 zich als een sociale onderneming die gericht inspeelt op maatschappelijke uitdagingen. Ook hier gaat het overwegend om koplopers. De koplopers laten zien dat economische en maatschappelijke overwegingen hand in hand kunnen gaan. Bij deze mkb'ers staat niet zozeer korte termijn winst voorop, maar levensvatbaarheid op de lange termijn. Uit de NNIM, maar ook uit ander onderzoek (PBL 2018, CPB 2016, RLI 2019) blijkt duidelijk dat om het innovatief vermogen te vergroten een integrale aanpak nodig is. De aandacht dient te worden gericht op meerdere, samenhangende factoren, die verhinderen dat ondernemers stappen zetten op de innovatiecompetentieladder. Ook is differentiatie nodig. Een jonge toepasser heeft andere problemen en ondersteuningsbehoeften dan een jonge volger of een oudere ontwikkelaar.

Dit alles betekent dat innovatiestimulering effectief wordt als het is gericht op het vergroten en verbreden van de innovatiecompetenties van bedrijven én versterking van het innovatie-ecosysteem.

Figuur 1 Innovatiepiramide mkb

Bron: InnovatieMonitor Noord-Nederland

Groene uitdaging NNL: CO₂ neutrale en circulaire economie

De ontdekking van aardgas maakte van Groningen één van de grootste gasproducenten van Europa en leidde tot groei van de (energie-intensieve) industrie. Met name Groningen en Drenthe zijn economisch nog sterk afhankelijk van fossiele industrie. Naast productiecapaciteit voor energie is de aanwezige expertise van grote economische en maatschappelijke waarde. Samen met de maatschappelijke gevolgen van de aardbevingen en de aankondiging van de sluiting van de gaskraan geeft dit in NNL urgentie en noodzaak voor een groene economische transformatie. Het is zaak onze aan energie en circulariteit verbonden kennis en competenties op een andere manier te benutten en te investeren in een nieuw economisch en groen perspectief. Innovatie is hierbij een belangrijke factor voor succes.

Een aantal opgaven geeft extra aanleiding om bij de groene transitie in te zetten op innovatie:

- Draagvlak: er ligt een innovatieopgave voor de ontwikkeling van energietechnieken en hernieuwbare grondstoffen met een breed maatschappelijk draagvlak. Huidige technieken hebben te maken met weerstand, omdat ze afbreuk doen aan ruimtelijke kwaliteit, geur- of geluidshinder opleveren of ten koste gaan van biodiversiteit.
- Betaalbaarheid/ marktfalen: zowel voor bedrijven als voor inwoners geldt dat duurzame grondstoffen nog niet kunnen concurreren met fossiele toepassingen. Voor bedrijven is een eerlijk speelveld nodig voor nieuwe businesscases en voor huishoudens mag de energierekening niet oplopen. Hier kent NNL een extra uitdaging vanwege het grote aandeel klein mkb en een relatief laag besteedbaar inkomen.
- Balancerings en netcongestie: energieproductie uit wind en zon is afhankelijk van het weer. Omdat de afname van elektriciteit niet evenredig is aan de productie ontstaat piekbelasting op het net. Terwijl er daarenboven in delen van NNL sprake is van netcongestie. Daarom is er behoefte aan technologie en businessmodellen om aanbod en vraag in balans te houden en het systeem betrouwbaar te houden.

Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelen en doelstellingen voor een circulaire economie. Tegelijkertijd zijn deze investeringen noodzakelijk om de maatschappelijke en economische kansen die de transitie met zich meebrengt te kunnen benutten. Hierbij sluiten onze

ambitieuze plannen, bijvoorbeeld voor een groene waterstofeconomie en aquathermie, goed aan op aanvullende ambities die voortkomen uit het Fit for 55 pakket.

ii) tekortkoming van de markt, investeringsbehoeften en een aanvulling op andere vormen van steun

Tekortkomingen van de markt

Het klassieke argument achter innovatiebevordering vanuit de overheid – kennis-spillovers – is nog altijd relevant. De markt zal uit zichzelf een (maatschappelijk gezien) sub-optimaal innovatieniveau genereren.

Dat kennis-spillovers in NNL moeizaam plaatsvinden blijkt onder andere uit de relatief geringe O&O-uitgaven en uit het grote verschil tussen publieke en private O&O-uitgaven. In de 'European Innovation Scoreboard 2021' scoort NNL 69,3 op de index voor private O&O-uitgaven. Dat is laag ten opzichte van NL als geheel, dat 111,0 scoort (EIS 2021).

Samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen komt spontaan in de markt minder tot stand zonder een rol van de overheid in innovatiebevordering. Juist in NNL is dit vanwege de sociaal economische en ruimtelijke structuur (lage dichtheden van bedrijvigheid, ontbreken van massa) aan de orde en worden de onzekerheden en risico's die samenwerking met zich meebrengt sterker gevoeld. Uit het HESS-rapport blijkt dat in NNL te weinig mkb volwaardig onderdeel uitmaakt van innovatieclusters en innovatie-ecosystemen. Bovendien verankeren nog te weinig bedrijven hun vernieuwingsinspanningen op structurele manier in hun bedrijfsvoering.

Het ontbreken van vraagarticulatie en reflexiviteit spelen een rol in een derde vorm van marktfalen, 'transformatiefalen' (Frenken 2017). Naast marktfalen kan er bij innovatiebevordering ook sprake zijn van overheidsfalen, met suboptimale uitkomsten als gevolg. Garretsen pleit voor een generiek innovatiebeleid dat slimme mensen en bedrijven stimuleert innovatief te zijn en nieuwe paden te bewandelen (Garretsen 2019). De overheid moet zich volgens Garretsen meer richten op het faciliteren van toeval en talent en minder de nadruk leggen op harde technologie. 'Zachte' factoren als de kwaliteit van management en menselijk kapitaal worden steeds belangrijker voor effectief innovatiebeleid (Garretsen 2019). Juist kleine mkb'ers investeren minder in kwaliteit van management en in menselijk kapitaal, terwijl die cruciaal zijn voor innovatie. Omdat NNL vooral klein mkb heeft is deze aanpak van innovatiebevordering juist voor ons relevant.

De belangrijkste tekortkoming van de markt bij milieu- en klimaatvraagstukken is de ontbrekende of lage prijs van negatieve externaliteiten (denk aan uitstoot, eindigheid grondstoffen, of zelfs aardbevingen), waardoor fossiele grondstoffen goedkoper zijn dan groenere alternatieven en groene innovaties moeilijker doorbreken. Naast het voorkomen van negatieve externaliteiten door wetgeving, normen en belastingen, hebben overheden ook mogelijkheden om positieve ontwikkelingen te stimuleren, onder meer via subsidies.

Circulaire businesscases hebben te maken met maatschappelijke kosten die nog niet goed in de circulaire businesscases worden verwerkt. Daarnaast zijn veel verschillende onderdelen van de circulaire keten wel aanwezig, maar mist de regie op het gehele systeem van grondstoffen, waardoor de verschillende stappen in het productieproces niet goed aan elkaar worden geknoopt. Voor duurzame energie alternatieven geldt dat productie ervan wel wordt gestimuleerd met SDE++, maar de ontwikkeling van interessante businesscases voor de benodigde aanpassingen aan de infrastructuur en de toepassing van duurzame energie hierop nog achterblijven. Hierdoor blijft een afhankelijkheid van fossiele energiebronnen in stand. De nadruk op kwantiteit draagt ook bij aan de negatieve aspecten van duurzame energieproductie voor het landschap en omwonenden.

Investeringsbehoeften

Voor het benutten van de kansen in de transities zijn er meervoudige en onderling samenhangende investeringsbehoeften. Door de transities als aangrijpingspunt te kiezen wordt het transformatiefalen aangepakt: er is sprake van (maatschappelijke) vraagarticulatie waarmee richtingen voor innovatie zijn aangeduid.

NNL heeft behoefte aan het verkleinen van de fragmentatie en een verschuiving naar meer structurele oplossingen voor het mkb, en daarmee een samengestelde investeringsbehoefte: op individueel én op systeem niveau.

Investeringsbehoeften op bedrijfsniveau

(Innovatie)ondersteuning is nodig om de risico's van innovatie voor bedrijven te verkleinen, meer bedrijven (eerder) te verleiden aan innovatie te doen en bedrijven die dat al doen te bewegen tot vergroten van hun inspanningen. Dit kan betrekking hebben op een individueel bedrijf, maar liever nog gaat het om samenwerking tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen. Vergroening, digitalisering en internationalisering gaan hand in hand met innovatie en toekomstbestendig zijn. Er is behoefte aan mkb-ondersteuning in het aanpassen van productieprocessen en het inrichten van de organisatie op innovatie en vernieuwing.

Stimulering van innovaties kan met EFRO op twee manieren: via subsidies of kapitaalmarktinstrumenten. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten is opportuun bij investeringen met een rendement dat hoog genoeg is om de aan investeringen gekoppelde risico's te compenseren. De geïdentificeerde tekortkomingen van de markt op het gebied van innovatie, de geduide investeringsbehoefte, de daaraan verbonden risico's en de constatering dat het gaat om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt, maken kapitaalmarktinstrumenten geen logische keuze. De rendementsverwachting van dergelijke investeringen wegen niet in redelijke mate op tegen de risico's. Subsidie is daar de geëigende vorm van ondersteuning. Subsidies voorzien in de investeringsbehoeften en daarmee gepaard gaande technologische, financiële en juridische risico's bij ontwikkeling, demonstratie en opschaling van innovatie. Wij verwachten dat bij deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten.

Investeringsbehoeften op systeemniveau (samenwerking stimuleren en ordening in het systeem)

Het bij elkaar brengen van partijen, creëren en versterken van samenwerkingsverbanden, gezamenlijk leren en continu verbeteren, versterken het innovatie-ecosysteem en vergroten het lerend vermogen. Zo wordt het risico verkleind dat door overwegend eenmalige subsidies onvoldoende wordt bijgedragen aan versterking van het systeem en de structurele randvoorwaarden binnen bedrijven. Wij constateren een investeringsbehoefte in het verbeteren van verbindingen en het creëren van meer openheid, bijvoorbeeld door het in contact brengen van mkb'ers met andere mkb'ers en/of met kennisinstellingen, gericht op 'peer exchange' en 'peer learning'.

In de RIS3 zijn vier transities benoemd die gebaseerd zijn op de bestaande sterke kennis- en ondernemersposities in NNL en kunnen leiden tot nieuwe innovaties en specialisaties. Deze kansen voor vernieuwing zijn, overeenkomstig het relatedness-concept, veelal gerelateerd aan bestaande competenties en sterkten. Een deel van de kansen is al scherp, van anderen zijn de contouren in beeld of zullen die gaan volgen uit het C-EDP.

a. **Van een lineaire naar een circulaire economie:** inzet op minder, ander en optimaal en intensief grondstoffen- en materialengebruik. De circulaire economie biedt kansen voor de economie op het gebied van onder meer recycling, watertechnologie, duurzame energie, health, landbouw en groene chemie en draagt bij aan een groener en schoner NNL. Via innovatie worden positieve effecten beoogd op luchtkwaliteit, stikstof/ CO₂ uitstoot en biodiversiteit. Het kan bijvoorbeeld gaan om innovaties rond de ontwikkeling van niet-dierlijke eiwitten. Om de doelstelling 100% circulair in 2050 te behalen volstaan hergebruik en bestaande technologieën niet en zijn ook

nieuwe innovaties nodig. Op elk van de genoemde terreinen zijn er investeringsbehoeften die partijen die rond deze thema's in ketenbenaderingen actief zijn, in staat stellen kansen te benutten.

b. Van fossiele naar hernieuwbare energie: om de doelstellingen op het vlak van CO₂-reductie in 2030 en 2050 te halen én gezien de regio-specifieke kenmerken ligt hier een belangrijke innovatiekans. NNL heeft relatief veel biomassa (organische stoffen uit de landbouw), water en aardwarmtebronnen. De energiesector vormt een belangrijk onderdeel van de ruimtelijk- en sociaaleconomische structuur. NNL heeft mede door de gaswinning een sterk ontwikkelde energie infrastructuur en daaraan gerelateerde kennis en kunde. NNL loopt voorop in de ontwikkeling van groene waterstofproductie, transport en toepassingen. Specifieke kansen zijn er bijvoorbeeld op het gebied van groene chemie, watertechnologie, milieutechnologie en voedselchemie.

c. Van zorg naar duurzame gezondheid. De groeiende vraag naar zorg en de steeds krappere wordende arbeidsmarkt zetten het zorgsysteem onder druk. COVID-19 heeft die druk fors verhoogd en zwaktes in het systeem blootgelegd. De urgentie om te komen tot snellere en betere uitwisseling van capaciteits- en patiëntgerelateerde data, het versterken van de rol en informatiepositie van burgers en patiënten daarbij en een verschuiving van zorg naar gezondheid (preventie) is door COVID-19 nog verder toegenomen. Daarvoor zijn innovaties noodzakelijk. Hier liggen ontwikkelkansen voor NNL, ook gerelateerd aan de toepassing van digitale technologieën.

d. Van analoog naar digitaal. Er is een ingrijpende transitie gaande naar een digitale economie die raakt aan elk maatschappelijk vraagstuk en elke sector, zoals ook zichtbaar in de EU strategie uitgestippeld in de *EU Digital Compass*. De kansen voor NNL liggen niet op het gebied van sleuteltechnologieën, maar op het gebied van toepassing van digitale technologieën en daaruit afgeleide kansen. Dit werkt twee kanten op: het aanhaken van mkb bij de digitaliseringstransities en het benutten van ICT-gerelateerde kansen. Dit laatste kan bijvoorbeeld in de energie-intensieve procesindustrie waar digitalisering, sensoren en data steeds belangrijker worden om zicht te krijgen op het energiegebruik in het productieproces en om besparingskansen te identificeren. De ecosystemen van de transitie verschillen in ontwikkelingsstadium, maar ook in rollen en betrokken partijen. Dat betekent ook dat de investeringsbehoeften verschillen. Er is behoefte aan maatwerk.

Investeringsbehoeften randvoorwaardelijk

Uit het HESS-rapport komt nadrukkelijk naar voren dat het onderpresteren van mkb'ers meer een human capital vraagstuk is dan een technologisch vraagstuk. Het gros van het mkb in NNL is klein, met ondernemers die niet de skills en tijd hebben om het dagelijks runnen van hun bedrijf te combineren met het ontwikkelen en toepassen van nieuwe vormen van kennis. Specialisatiekansen blijven hierdoor liggen. In NNL gebeurt dit op zo'n grote schaal dat het ontwikkelen van massa, die noodzakelijk is om van kansen tot nieuwe specialisaties en sterkten te komen, ernstig wordt verstoord.

Om meer bedrijven in NNL gestructureerd en structureel aan innovatie te laten werken is er behoefte aan het versterken van randvoorwaarden. Op basis van het HESS rapport gaat het daarbij om een breed scala van randvoorwaarden op het vlak van innovatief ondernemerschap, interregionale samenwerking, digitalisering en human capital.

Vergroten maatschappelijk draagvlak en acceptatie

Innovaties binnen de transitie vergen soms een hoge mate van participatie van en acceptatie onder gebruikers (consumenten, burgers, bedrijven). Door het demonstreren van innovaties in hun omgeving (bv. nieuwe vormen van governance, of samenwerkingen met design) en het sluiten van nieuwe, brede coalities kan draagvlak worden gebouwd. Denk bijvoorbeeld aan ontwikkeling van energietechnieken en hernieuwbare grondstoffen.

Aanvulling op andere vormen van steun

Om de RIS3 en EFRO doelen te realiseren kan (en moet) NNL putten uit verschillende fondsen en middelen. We willen fondsen meer in onderlinge samenhang programmeren, om synergie te creëren, overlap tegen te gaan en verbindingen te leggen. Voor EU- fondsen gaat het in ieder geval om INTERREG (grensoverschrijdende samenwerking, benutten kansen), ESF+ (human capital), het NSP GLB en LEADER GLB (circulaire economie, benutten kansen agrifood), JTF (energietransitie, aanboren en benutten kansen), REACT EU (COVID-19 herstel, benutten kansen), EFMZV (benutten kansen) en Horizon Europe (aanboren en benutten kansen, innovatie-ecosysteem).

De RIS3 vormt de gemeenschappelijke basis voor de (regionale inbreng in de) ontwikkeling van de relevante EU programma's, waaronder het EFRO. Ze vormt daarmee tevens de basis voor het creëren van synergie, complementariteit en samenwerking in de uitvoering van die programma's, zoals het JTF, de INTERREG-programma's en het ESF+. Zo is het JTF gericht op de transformatieopgave vanuit een integrale aanpak van diversificatie van de regionale economie, CO₂ reductie en arbeidsmarktinterventies. EFRO is gericht op het vergroten van het innovatief vermogen. Innovaties vanuit EFRO kunnen via JTF bijv. verder worden uitgerold. Verder wordt op dit moment nationaal invulling gegeven aan het RRF. Het RRF biedt mogelijkheden voor grootschalige investeringen in bijvoorbeeld infrastructuur en kan daarmee mogelijk complementair zijn aan de acties in dit EFRO-programma. De afstemming met de andere EU-programma's die is gezocht bij de ontwikkeling van dit programma, blijft ook bij de uitvoering bestaan.

Op nationaal niveau wordt synergie beoogd met het mkb Instrumentarium Topsectoren (MIT), Kennis- en Innovatie Agenda's (KIA's) en Rijksregelingen voor innovatiebevordering. Rijksregelingen zijn vooral gericht op grotere en al innovatieve bedrijven en minder gericht op regionaal maatwerk. Daarmee is er sprake van een wezenlijk onderscheid met de beoogde, specifieke inzet van EFRO.

In NNL geven de transities naar duurzame energie en circulaire economie richting aan innovaties. De transities zijn key topics in de Green Deal. Voor vergroening zijn diverse Europese, nationale en regionale fondsen beschikbaar, maar relatief beperkt voor valorisatie en ecosysteemverbetering.

iii) aanbevelingen vanuit de Europese Commissie

De Europese Raad heeft in de landspecifieke aanbevelingen van 2019 geconstateerd dat de NLse O&O-investeringsintensiteit achterblijft bij het nationale streefcijfer van 2,5%. De Raad pleit voor aanvullende investeringen in onderzoek en ontwikkeling en innovatie, met name in de particuliere sector. Verder vergen de energietransitie en de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen forse investeringen om economische ontwikkeling duurzamer en hulpbronnefficiënter te maken.

Mede daarom heeft in het Cohesie-raamwerk voor 2021-2027 Beleidsdoelstelling 1 voor Nederland prioriteit, met investeringsbehoeftes die betrekking hebben op innovatie in het mkb, op het innovatiesysteem en op samenwerking tussen mkb en kennisinstellingen. De inhoud van de NNLse RIS3 sluit geheel aan bij deze landspecifieke aanbeveling.

Als bijlage bij het Landverslag uit 2019 (bijlage D) heeft de EC specifieke investeringsbehoeftes geformuleerd. Het gaat om:

- investeringen in nieuwe processen, producten en diensten;
- ontwikkelen en gebruiken van het innovatie-ecosysteem en stimuleren van marktgerichte samenwerking om mkb meer te laten investeren in onderzoek en innovatie;

- interregionale samenwerking in nieuwe waardeketens;
- uitbouw van campussen en living labs, met deelname van het mkb;
- vaardigheden voor slimme specialisatie en het innovatievermogen van het mkb.

In 2020 doet de Raad landspecifieke aanbevelingen die grote raakvlakken hebben met de investeringsbehoeften en logica van de NNLse RIS3 en dit EFRO-programma. Ze benadrukt het belang van het vervroegen van publieke investeringsprojecten en bevorderen van private investeringen.

Met name investeringen in O&O die worden ingebed in het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid en menselijk kapitaal kunnen de groei van de productiviteit op lange termijn ondersteunen en innovatiecapaciteit versterken.

Investeringen in initiatieven uit het Nederlandse Klimaatakkoord, het Energieakkoord en het Klimaatplan (INEK) om de klimaatverandering aan te pakken en de energietransitie te stimuleren, kunnen volgens de Raad een grote bijdrage leveren aan maatschappelijke doelstellingen, waaronder de noodzaak om voor duurzame en hulpbronnefficiënte groei te zorgen.

Het INEK heeft streefdoelen 2030 voor energiebesparing (32,5%), broeikasgas- (32%) en CO₂-reductie (49%) en hernieuwbare energie (32%). Met dit programma richten we ons met SD2ii, SD2iii en SD2vi op het creëren van kansen binnen de transities naar duurzame energie en circulaire economie, door het stimuleren van groene innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties. Hiermee dragen we op de korte én middellange termijn bij aan INEK-doelen. De totale begrote EFRO-allocatie voor klimaatdoelen bedraagt 33% van het budget excl. Technische Bijstand.

De doelstellingen van het programma sluiten aan op de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Voor de Transitie 'Circulaire economie' gaat het om SDG's 6, 8, 9, 11, 12 en 15. Bij Transitie 'Duurzame energie' gaat het om SDG's 7 en 9. Transitie 'Duurzame gezondheid' volgt uit SDG 3. Transitie 'Van analoog naar digitaal' is een doorsnijdende transitie met een link naar meerdere SDG's.

iv) uitdagingen op het vlak van administratieve capaciteit en bestuur

Wij zijn tevreden over de governance van het EFRO-programma 2014-2020, gekenmerkt door de menselijke maat en grote mate van quadruple helix betrokkenheid en zetten deze voort. Er is, met enige kanttekeningen, tevredenheid over de inzet van de deskundigencommissie voor de beoordeling van projecten (SIRA 2019 en Faems 2018). Wij zien een grote uitdaging om de vernieuwing die we nastreven, goed door te voeren in de manier van werken.

Integrale programmering en voeden C-EDP

Als één van de grootste uitdagingen voor 2021-2027 zien wij het doorvertalen van de RIS3 visie naar de uitvoering van het EFRO programma.

Kansen benutten en ecosysteemverbetering gaat over inhoud én over proces en mindset. We zetten ons ervoor in dat de essentie van RIS3 maximaal doorwerkt in de uitvoering, de instrumenten die worden ingezet en de manier waarop deze tot stand komen. We streven naar een structuur die stakeholders betreft, flexibel is opgezet, nadrukkelijk gekoppeld is aan monitoring en de verbondenheid met de maatschappij concreet invult. Effectiviteit en toegankelijkheid gaan voor ons hand in hand. Vereenvoudiging van processen en criteria zijn prioritaire thema's. In een tussentijdse evaluatie van EFRO 2014-2020 wijst Faems op

administratieve overlast, zowel in de aanvraagfase als bij de uitvoering van projecten (Faems 2018). Die overlast vormt een risico voor deelname van het mkb.

We beogen de voorstellen van de EC voor vereenvoudigingen benutten. Dit doen we in nauwe afstemming met de andere landsdelen en het Rijk.

Publieke aanbestedingen

Wij kiezen een strategische inzet van aanbestedingen en stimuleren indieners om daarbij kwalitatieve lifecycle cost indicatoren op te nemen die, waar relevant, ook duurzaamheid, sociale aspecten en innovatie omvatten.

v) lessen uit ervaringen uit het verleden

Voor dit programma zijn meerdere onderzoeken en evaluaties uitgevoerd, zoals door Faems, SIRA en JRC, veelal samen met stakeholders. De opgehaalde lessen vormen een sterke basis voor de RIS3 en dit programma:

- *het verbeteren van de coherentie en verbinding tussen de RIS3 en EFRO inzet*

In 2014-2020 heeft de RIS3 onvoldoende doorwerking gekregen. NNL heeft behoefte aan coherentie en een op structurele oplossingen gerichte aanpak en de koppeling tussen RIS3 en EFRO moet worden verbeterd (HESS 2020). Dit bleek ook uit evaluaties in relatie tot de impact van regelingen, wat betreft structurele verbetering van het innovatief vermogen van het mkb versus eenmalige ('one-off') projecten (Faems 2018). In dit programma is de RIS3 direct doorvertaald naar EFRO acties en interventies. Op die manier dragen we bij aan een coherent beleid en uitvoering.

- *Minder 'one off' projecten en inzet op structurele verbetering en keten aanpak (ladder)*

Onderscheid maken in doelgroepen (van niet innovatieven tot koplopers) is noodzakelijk om de regio als geheel innovatiever te maken. De innovatiecompetentieladder beschrijft wat er nodig is om van de ene groep naar de volgende te komen (doorstroming). Door de inzet van EFRO hierop af te stemmen kan gewerkt worden aan een structureel innovatiever mkb.

Het pad naar een innovatiever mkb is complex en doorgaans lang. Uit onder meer de NNIM blijkt dat het lang niet altijd geldt is dat mkb'ers verder helpt. Het kan bijvoorbeeld ook gaan om toegang tot kennis of netwerken. Het idee achter de ketenaanpak is dat mkb'ers niet alleen directe ondersteuning wordt geboden voor de behoefte op dat moment, maar dat er een verbinding wordt gelegd met een volgende stap en de behoefte die daaruit volgt. Daar is continuïteit en samenhang in het ondersteuningsaanbod voor nodig, van EFRO en andere fondsen, net als het positioneren van de ondersteuning dicht bij netwerken en partijen die met mkb werken.

- *Transities vormen drijvende kracht om innovaties aan te jagen. Het volstaat niet om met afzonderlijke interventies individuele ondernemingen te prikkelen stappen te zetten maar is effectiever om tegelijkertijd te investeren in het innovatieklimaat.*

Voor dit programma kunnen we putten uit de ervaringen die bijvoorbeeld zijn opgedaan met de 'Open Innovatie Call' en die positief zijn geëvalueerd (Faems 2018). Kern van dit soort instrumenten is dat de aansluiting van projectdoelen op programmadoelen centraal staat, in plaats van projectactiviteiten. Bij de transitie willen we meer gaan werken vanuit visie en minder vanuit afzonderlijke projecten (HESS 2020) en in een vroegtijdig stadium

consortia uitdagen hun visie op de ontwikkeling van een kans tot een mogelijke specialisatie te delen en vervolgens te vertalen naar projecten.

vi) macroregionale strategieën en zeebekkenstrategieën

NNL heeft zich gecommitteerd aan de Noordzeestrategie 2030 van de North Sea Committee van de CPMR.

1.2 Verantwoording voor de geselecteerde doelstellingen

Tabel 1		
Beleidsdoelstelling	Specifieke doelstelling	Motivering (samenvatting)
1 Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatie en slimme economische transformatie	<i>1.i Het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoering van geavanceerde technologieën</i>	<p>De keuze voor beleidsdoelstelling 1 (BD1) sluit aan bij de vernieuwingsambitie als grote uitdaging voor NNL en sluit tevens aan op de landspecifieke aanbevelingen van de EC (2019). NNL kiest daarbinnen voor specifieke doelstelling (SD) 1.i “Het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoering van geavanceerde technologieën”, omdat er in NNL nog veel winst te halen is in het benutten van de innovatiekracht die NNL in potentie heeft.</p> <p>De groep ondernemers die in NNL succesvol innoveert is in NNL relatief klein. Om als regio innovatiever te worden is het nodig om de pool van innovatieve bedrijven te vergroten. Veel NNLse ondernemers zetten de stap naar vernieuwing (hieronder verstaan we ook verduurzaming en digitalisering) en innovatie nu nog niet, of halen er niet het maximale uit. Een belangrijke factor is het innovatieklimaat. Dat is niet verleidelijk en overzichtelijk genoeg om kansen te zien en verbindingen tot stand te brengen. Partijen maken daardoor onvoldoende gebruik van elkaars kennis en mogelijkheden.</p> <p>Via SD 1.i spelen we in op de investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de vier transitie te realiseren en wordt geïnvesteerd in het versterken van het innovatie-ecosysteem en randvoorwaarden: innovatieve mkb’ers verder helpen en de aantal mkb’ers dat succesvol innoveert vergroten. Dit doen door de aandacht zowel te richten op de mkb é zelf, als op factoren die conditioneel zijn voor het succes van de mkb’er. Deze doelstelling sluit direct aan bij de inhoud van de RIS3. In de RIS3 zijn vier transitie benoemd die gerelateerd zijn aan bestaande competenties en die kunnen leiden tot nieuwe innovaties en specialisaties.</p> <p>SD 1.i is gericht op innovatiekansen rond de transitie ‘gezondheid’ en ‘digitaal’ en crossovers met de transitie ‘energie’ en ‘circulair’.</p> <p>Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 1.i zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot</p>

		<p>de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning. Ook bij eerste uitrol verwachten wij niet dat de rendementen die in die eerste fase worden gerealiseerd, opwegen tegen de investeringen die worden gepleegd en dus geen netto-inkomsten worden gegenereerd. Dit impliceert dat subsidies ook in deze fase een geëigende vorm van ondersteuning vormen.</p>
<p>1</p>	<p><i>1.iv Het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële overgang en ondernemerschap</i></p>	<p>Het investeren in menselijk kapitaal en ondernemersvaardigheden via SD1.iv is cruciaal voor een innovatieve regio. Onder meer het HESS rapport laat zien dat dit in NNL een urgent vraagstuk is en dat de kennisinstellingen hier een belangrijke rol in kunnen vervullen voor het mkb, maar dat dit wel bepaalde stimulansen vraagt.</p> <p>Het HESS-rapport laat ook zien dat de route naar een innovatiever mkb vraagt om een integrale aanpak en om integrale oplossingen. Het vraagstuk van een innovatiever mkb is niet een op zichzelf staand vraagstuk. Het is tevens een vergroeningsvraagstuk, een digitaliseringsvraagstuk, een internationaliseringsvraagstuk en vooral ook een human capital vraagstuk. Het blijkt dat de grootste knelpunten niet zozeer om technologie draaien, maar om mensen: om ondernemers en werknemers die de (management) skills en vaardigheden missen om technologische vernieuwing toe te passen. Het gros van het mkb in NNL is klein, met ondernemers die niet in staat zijn het dagelijks runnen van hun bedrijf te combineren met het ontwikkelen en exploiteren van nieuwe vormen van kennis. Het potentieel dat ondernemingen hebben wordt hierdoor niet volledig benut.</p> <p>Zoals in de RIS3 is uiteengezet zien wij de oplossing voor NNL in het onderling verbinden van ondernemers ('peer exchange en peer learning') en het verkleinen van de afstand tussen kennisinstellingen en bedrijven. De koplopers in de piramide hebben de route naar kennis vaak al gevonden. In de lagen daaronder is dit nog niet het geval. Deze groepen ondernemers vragen om een specifieke aanpak, meer 'light touch', 'tailor made' en meer experimenteel. De rol die studenten en stagiaires hierbij bijvoorbeeld kunnen vervullen, wordt nog onvoldoende benut.</p> <p>Binnen SD 1.iv worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële overgang en ondernemerschap gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt en is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Naar zijn aard is er bij deze investeringen geen sprake van netto-inkomsten.</p>

<p>2 Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en risicobeheer</p>	<p><i>2.ii</i> <i>Het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen</i></p>	<p>In de RIS3 en dit programma neemt de transitie van fossiele naar duurzame energie een prominente plek in. Met het EFRO willen we de urgentie die de transitie van fossiele naar duurzame energie heeft, aangrijpen om de economische en maatschappelijke kansen te benutten, die deze transitie ons op basis van onze competenties biedt.</p> <p>De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Innovatie is nodig zowel gezien de ontoereikendheid van bestaande technologieën als de specifieke kenmerken van NNL, de noodzaak van draagvlak voor hernieuwbare energieproductie en de betaalbaarheid van energie in relatie tot tekortkomingen van de markt. Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelen en het Fit for 55 pakket. NNL zet daarom in op SD 2.ii ‘Het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen’.</p> <p>Via SD 2.ii kunnen we inspelen op investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de transitie van fossiele naar duurzame energie te realiseren en kan worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen en valorisatieprojecten die bijdragen aan het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen. Met EFRO zetten we in op faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken. Het gaat, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.</p> <p>Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 2.ii zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning. Ook bij eerste uitrol verwachten wij niet dat de rendementen die in die eerste fase worden gerealiseerd, opwegen tegen de investeringen die worden gepleegd en dus geen netto-inkomsten worden gegenereerd. Dit impliceert dat subsidies ook in deze fase een geëigende vorm van ondersteuning vormen.</p> <p>In de uitvoering wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii, SD 2.iii en SD 2.vi. Er wordt ook ruimte geboden aan projecten die acties binnen deze SD’s combineren.</p>
--	---	---

<p>2 Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en risicobeheer</p>	<p><i>2.iii</i> Ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau</p>	<p>In de RIS3 en dit programma neemt de transitie van fossiele naar duurzame energie een prominente plek in. Met het EFRO willen we de urgentie die de transitie van fossiele naar duurzame energie met zich mee brengt, aangrijpen om de economische en maatschappelijke kansen te benutten, die deze transitie ons op basis van onze competenties biedt.</p> <p>De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Innovatie is nodig zowel gezien de ontoereikendheid van bestaande technologieën als de specifieke kenmerken van NNL, de noodzaak van draagvlak voor hernieuwbare energieproductie, de betaalbaarheid van energie in relatie tot tekortkomingen van de markt en de opgave gericht op balancering en netcongestie. Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelen en het Fit for 55 pakket. NNL zet daarom in op SD 2.iii 'Ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau'.</p> <p>Via SD 2.iii kunnen we inspelen op investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de transitie naar duurzame energie te realiseren en kan worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen en valorisatieprojecten die bijdragen aan de ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag. Met EFRO zetten we in op faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken. Het gaat, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.</p> <p>Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 2.iii zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning. Ook bij eerste uitrol verwachten wij niet dat de rendementen die in die eerste fase worden gerealiseerd, opwegen tegen de investeringen die worden gepleegd en dus geen netto-inkomsten worden gegenereerd. Dit impliceert dat subsidies ook in deze fase een geëigende vorm van ondersteuning vormen.</p> <p>In de uitvoering wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii, SD 2.iii en SD 2.vi. Er wordt ook ruimte geboden aan projecten die acties binnen deze SD's combineren.</p>
<p>2 Een groener, koolstofarm Europa door de</p>	<p><i>2.vi</i> <i>Het bevorderen van de overgang naar een</i></p>	<p>In de RIS3 en dit programma neemt de transitie van fossiele naar duurzame energie een prominente plek in. Met het EFRO willen we de urgentie om te komen tot een groene en toekomstbestendige economie aangrijpen en</p>

<p>bevordering van een schone en eerlijke energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en risicobeheer</p>	<p><i>circulaire economie</i></p>	<p>de economische en maatschappelijke kansen benutten die de transitie van fossiele naar duurzame energie ons op basis van onze competenties biedt.</p> <p>De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Innovatie is nodig zowel gezien de ontoereikendheid van bestaande technologieën als de specifieke kenmerken van NNL. Daarnaast hebben circulaire businesscases te maken met maatschappelijke kosten die worden meegerekend. Ook mist de regie op het gehele systeem van grondstoffen, waardoor de verschillende stappen in het productieproces niet goed aan elkaar worden geknoopt. Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaat- en circulaire doelen en het Fit for 55 pakket. NNL zet daarom in op SD 2.vi.</p> <p>Via SD 2.vi kunnen we inspelen op investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de transitie naar een circulaire economie te realiseren en kan worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen en valorisatieprojecten die bijdragen aan de overgang naar een circulaire economie. Met EFRO zetten we in op faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken. Het gaat daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.</p> <p>Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 2.vi zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning. Ook bij eerste uitrol verwachten wij niet dat de rendementen die in die eerste fase worden gerealiseerd, opwegen tegen de investeringen die worden gepleegd en dus geen netto-inkomsten worden gegenereerd. Dit impliceert dat subsidies ook in deze fase een geëigende vorm van ondersteuning vormen.</p> <p>In de uitvoering wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii, SD 2.iii en SD 2.vi. Er wordt ook ruimte geboden aan projecten die acties binnen SD's combineren.</p>
--	-----------------------------------	---

2. Prioriteiten, uitgezonderd technische bijstand

Tabel 1 T: programmastructuur						
ID	Titel	TA	Grondslag voor berekening	Fonds	Categorie ondersteunde regio	Gerelateerde specifieke doelstelling
1	Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie	Nee		EFRO	Meer ontwikkeld / Overgang	SD1.i
1	Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie	Nee		EFRO	Meer ontwikkeld / Overgang	SD1.iv
2	Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie en de circulaire economie	Nee		EFRO	Meer ontwikkeld / Overgang	SD2.ii
2	Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie en de circulaire economie	Nee		EFRO	Meer ontwikkeld / Overgang	SD2.iii
2	Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie en de circulaire economie	Nee		EFRO	Meer ontwikkeld / Overgang	SD2.vi

2.1 Titel van de prioriteit

1 – Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie

2.1.1. Specifieke doelstelling (werkgelegenheid en groei)

SD1.i – Het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën

2.1.1.1 Steunverlening van de fondsen

Soorten acties

SD 1.i zet de drie actiegebieden in dit programma om in drie soorten acties.

Actie 1) Investeren in faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken, die nodig zijn om innovatiekansen rond de transitie te benutten

Deze actie is gericht op het stimuleren van initiatieven van mkb's en consortia, die inspelen op innovatiekansen rond de transitie. Het gaat hierbij om de transitie 'gezondheid' en 'digitaal' en crossovers van deze twee transitie met de transitie 'circulair' en 'energie' (initiatieven die meerdere transitie verbinden). In hoofdlijnen onderscheiden we hierbij twee soorten

interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen rond kansen.**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een integrale visie werken aan het benutten van kansen die de transities bieden, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie.

Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen willen bedienen.

Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook aan de transities gekoppelde innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de innovatiecompetentieladder, individueel of in samenwerking. Hier zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra.

Actie 2) Activiteiten gericht op versterking van het innovatie-ecosysteem door het verbeteren van (netwerk)verbindingen en dynamiek tussen innovatieprojecten, netwerken, kennisinstellingen en ondernemingen. Hierbij wordt ingezet op:

- **Initiatieven met ecosysteemverbetering als hoofddoel**

gericht op het verbeteren van verbindingen tussen partijen en thema's. Bijvoorbeeld: een project dat faciliteert dat mkb'ers die aan vergelijkbare thema's werken met elkaar in contact komen. Of: een pilot waarbij mkb (bijv. met een kennisinstelling) een business model ontwikkelt gericht op samenwerking aan een gezamenlijk doel.

- **Versterken en inzetten van C-EDP door:**

- pilots rond 'discoveries', waarbij mkb en andere relevante partijen samen een structuur creëren om een 'lead' op te werken tot een samenhangende activiteit;
- concrete experimenten waarbij nieuwe manieren van werken worden ontwikkeld en getest om bijvoorbeeld mkb'ers onderling, of met kennisinstellingen te verbinden, of mkb'ers te prikkelen koppelingen te maken tussen economische en maatschappelijke doelstellingen;
- faciliteren van het C-EDP proces, platforms en organisatie waarin de doelgroep wordt getriggerd en gefaciliteerd om opbrengsten te vertalen naar concrete initiatieven.

Actie 3) Versterking van de randvoorwaarden die nodig zijn om mkb'ers en consortia in staat te stellen kansen te benutten die voortkomen uit de transities.

Innovatief ondernemerschap:

activiteiten gericht op het opklimmen van mkb'ers op de innovatiecompetentieladder. De inzet focust op de innovativiteit van de onderneming zelf en berust op drie principes:

1. **Doelgroepdifferentiatie:** 'laag op de ladder' is het instrumentarium voor mkb laagdrempelig en verleidelijk (bijvoorbeeld vouchers). 'Hoog op de ladder' kan het instrumentarium complexer zijn, met hogere eisen (bijvoorbeeld aan samenwerking of

kennisdeling) en ondersteuning.

2. **Ketenaanpak:** het pad naar een innovatiever mkb is complex en doorgaans lang. Om een continu 'klimproces' in gang te zetten, is continuïteit en samenhang in het ondersteuningsaanbod noodzakelijk. Achterliggend principe is dat mkb niet alleen directe ondersteuning wordt geboden voor de behoefte op dat moment, maar dat er een verbinding wordt gelegd met een volgende stap en de behoefte die daaruit volgt.
3. **Ondersteuning dicht bij de doelgroep:** samenwerking in de ondersteuningsketen en positionering van de ondersteuning dichtbij de netwerken en (intermediaire) organisaties die met mkb werken is van groot belang.

Vergroening en digitalisering vormen een integraal onderdeel van de ladder. Een innovatief en toekomstbestendig mkb is voor ons per definitie groen en digitaal. Dit betekent dat in onze perceptie van 'de ladder' nadrukkelijk de 'vergroenings- en digitaliseringsladder' zijn inbegrepen. Om de aanwas en pool van succesvolle nieuwe innovatieve ondernemingen te vergroten zien wij voor EFRO ook een rol bij het op systeemniveau versterken van de start- en scaleup dynamiek. We denken daarbij aan het ondersteunen van initiatieven gericht op het leggen van verbindingen tussen en noordelijke opschaling van de nu enigszins versnipperd opererende ondersteuningsfaciliteiten en netwerken voor innovatieve (door)starters, inclusief verbindingen met landelijke en EU-netwerken op dit terrein.

Grensoverschrijdende samenwerking:

Activiteiten die het eigen ecosysteem beter verbinden aan de ecosystemen van andere regio's in binnen- en buitenland. De instrumentenmix zet in op inbreng van kennis en competenties van buiten de regio die essentieel zijn om kansen in de eigen regio te verzilveren en het mkb te stimuleren mogelijkheden die partijen in andere regio's hierbij bieden, beter te benutten.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Het faciliteren van ophalen van kennis en competenties van buiten de regio die essentieel zijn om kansen in de eigen regio te verzilveren.
- Mkb stimuleren mogelijkheden die partijen in andere regio's bieden, beter te benutten.

Digitalisering:

Activiteiten die digitale faciliteiten en digitale skills versterken die nodig (randvoorwaardelijk) zijn voor het nastreven van innovatie en voor een goed functionerend innovatie-ecosysteem.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Ondersteunen van digitale innovatiehubs inbrede zin die bijdragen aan het opklimmen van mkb'ers op de 'digitaliseringsladder' en aan verbindingen en openheid in het innovatie-ecosysteem.
- Het stimuleren van projecten en (organisatieontwikkelings)programma's gericht op digitalisering en disruptieve technologieën gekoppeld aan innovatie, waarbij mkb de expertise kan vergroten en vernieuwing op dit vlak kan inbedden in de organisatie.

De soorten interventies voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe, zoals blijkt uit het uitgevoerde assessment.

Belangrijkste doelgroepen

Het regionale mkb is de belangrijkste doelgroep. Kennis- en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Wij zetten met dit programma in op projecten waarin mkb'ers samen en mkb'ers samen met kennisinstellingen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van het project. Wij zien ook een rol voor partijen in het maatschappelijk middenveld. De instrumenten worden zo ingericht dat zowel 'usual' als 'unusual suspects' betrokken worden.

Acties die gelijkheid, inclusie en non-discriminatie waarborgen

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Beoogde specifieke grondgebieden, incl. gebruik van territoriale instrumenten

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

Interregionale en transnationale acties

In dit EFRO programma is grensoverschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt, via deze SD, actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Op het terrein van gezondheid bijvoorbeeld wordt geparticipeerd in het EIT Health programma en is er een sterke relatie met Oostenrijk (Wenen).

NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht. Zo is er op het thema gezondheid reeds een sterke samenwerking in de grensregio met Noord-Duitsland (Oldenburg).

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe Programma).

Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

Binnen deze SD worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt (en daar waar mogelijk eerste uitrol) is inzet

van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Wij verwachten dat bij deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten of anders gesteld direct vooruitzicht op rendement op die investeringen ontbreekt. Indien er toch sprake is van netto inkomsten worden die conform de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies (REES) verrekend.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op de verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt vanuit die strategie gezien dan ook niet voor de hand. Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht moet geven of er voldoende vraag is naar inzet van kapitaalmarktinstrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes in de markt. Indien het kapitaalmarktonderzoek daarvoor aanleiding kunnen de uitkomsten daarvan bij de evaluatie van het programma worden betrokken.

2.1.1.2 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren								
Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	26	350
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	78	1.029
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	11	134
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	31	394
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun*	Aantal ondernemingen	16	216
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun*	Aantal ondernemingen	46	635
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksinstellingen	Aantal ondernemingen	1	17
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksinstellingen	Aantal ondernemingen	3	50
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	PS03	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de digitale transitie	Aantal trajecten	1	16
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	PS03	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan	Aantal trajecten	3	48

					de digitale transitie				
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	PS 04	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de gezondheidstransitie	Aantal trajecten	1	12	
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	PS 04	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de gezondheidstransitie	Aantal trajecten	2	36	
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	PS 05	Aantal samenwerkingen gericht op de verbetering van het innovatie-ecosysteem	Aantal samenwerkingen	2	42	
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	PS 05	Aantal samenwerkingen gericht op de verbetering van het innovatie-ecosysteem	Aantal samenwerkingen	6	124	

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regio Categorie	ID [5]	Indicator [255]	Meet Eenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentie jaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens	Opmerkingen
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RC 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)	EUR	0		€ 13.769.768	MOP*	
1	1.i	EFRO	Overgangsregio	RC 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)	EUR	0		€ 26.533.664	MOP*	
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RC 03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren	Aantal ondernemingen	0		29	MOP*	

1	1.i	EFR O	Overga ngsregi o	RC 03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren	Aantal ondern eminge n	0		84	MOP*	
1	1.i	EFR O	Meer ontwik keld	RC 04	Kmo's die innovatie op het gebied van marketing of bedrijfsorganisatie introduceren	Aantal ondern eminge n	0		239	MOP*	
1	1.i	EFR O	Overga ngsregi o	RC 04	Kmo's die innovatie op het gebied van marketing of bedrijfsorganisatie introduceren	Aantal ondern eminge n	0		703	MOP*	
1	1.i	EFR O	Meer ontwik keld	RC 05	Kmo's die intern innoveren	Aantal ondern eminge n	0		256	MOP*	
1	1.i	EFR O	Overga ngsregi o	RC 05	Kmo's die intern innoveren	Aantal ondern eminge n	0		753	MOP*	

1.1.1.3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

Tabel 4: Dimensie 1 – interventiegebied					
Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	010 Onderzoek en innovatie in kleine en middelgrote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	€ 2.088.505
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	010 Onderzoek en innovatie in kleine en middelgrote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	€ 6.137.141
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	013 Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT	€ 1.856.448
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	013 Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT	€ 5.455.236
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	021 Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	€ 4.269.832

1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	021 Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	€ 12.547.044
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	023 Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	€ 232.056
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	023 Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	€ 681.905
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	026 Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	€ 4.873.178
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	026 Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	€ 14.319.997
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	028 Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	€ 1.392.337
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	028 Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	€ 4.091.428
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 997.840
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 2.932.190
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	030 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	€ 997.840
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	030 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	€ 2.932.190

--	--	--	--	--	--

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	01 (subsidie)	€ 16.708.041
1	EFRO	Overgangsregio's	1.i	01 (subsidie)	€ 49.097.129

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriaal uitvoeringsmechanisme en territoriale focus

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.i	48 Geen territoriale toespitsing	€ 16.708.041
1	EFRO	Overgangsregio	1.i	48 Geen territoriale toespitsing	€ 49.097.129

2.1 Titel van de prioriteit

1 - Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie

2.1.1. Specifieke doelstelling (werkgelegenheid en groei)

SD1.iv - Het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële overgang en ondernemerschap

2.1.2.1 Steunverlening van de fondsen

Soorten acties

Ofschoon de inzet op 'human capital' wordt gepleegd vanuit een afzonderlijke specifieke doelstelling, is dit zoals in hoofdstuk 1.1 is uiteengezet, een integraal onderdeel van de interventielogica van dit programma, in nauwe samenhang met de andere doelstellingen in het programma.

Acties richten zich op de ontwikkeling van human capital om zodoende beter in staat te zijn om op verschillende niveaus effectief samen te werken aan innovatievraagstukken. Dit betekent inzet op het verbeteren van vaardigheden voor het leggen van verbanden, het samenwerken over grenzen van landen, instituten, clusters en sectoren heen en het combineren en toepassen van verschillende vormen van kennis, creativiteit, flexibiliteit en toepassingsvaardigheden.

De inzet op human capital ontwikkeling wordt uitgewerkt in verschillende soorten interventies:

- Problemen/uitdagingen rond innovatie in het mkb oplossen via de inzet van studenten (MBO/HBO/WO) bij bedrijven. Het mes snijdt aan twee kanten: bedrijven halen kennis in huis en studenten doen in praktijksituaties op een actieve manier ervaring op;
- Stimulering van human capital-ontwikkeling in het mkb die op alle niveaus tot de competenties leidt die nodig zijn voor innovatie. Daarbij gaat het niet alleen om kennis op zich, maar capaciteit om deze kennis te verbinden en toe te passen, creativiteit en flexibiliteit. Daarvoor is zowel het stimuleren van samenwerking om tot een gezamenlijk en regionaal langetermijnperspectief op human-capitalontwikkeling te komen van belang,

als het ondernemen van gezamenlijke initiatieven en experimenten als onderdeel van de geïntegreerde aanpak rond innovatief ondernemerschap;

- Stimulering van laagdrempelige initiatieven en faciliteiten die interacties tussen het mkb en kennis- en onderzoeksinstituten bevorderen. Enerzijds via experticeentra voor leven lang leren, innovatiehubs en andere kennisapplicatie-omgevingen. Anderzijds door inzet van lectoren en practoraten, die tevens een rol kunnen spelen in het C-EDP.

De soorten interventies voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe, zoals blijkt uit het uitgevoerde assessment.

Belangrijkste doelgroepen

Het regionale mkb is de belangrijkste doelgroep. Kennis- en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken. Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen meedoen.

Wij richten de instrumenten zo in dat naast 'usual' ook 'unusual suspects' betrokken worden bij het programma.

Acties die gelijkheid, inclusie en non-discriminatie waarborgen

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Beoogde specifieke grondgebieden, incl. gebruik van territoriale instrumenten

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

Interregionale en transnationale acties

In dit EFRO programma is grensoverschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt, zie ook SD 1.1, actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe partnerschappen uit voort komen, naast de bestaande samenwerkingen.

Op dit thema, 'skills voor slimme specialisatie', wordt vanuit NNL samengewerkt met regio's uit met name Zweden en Finland in het INTERREG Europe programma. Daarnaast is NNL actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, het North Sea Programma en North West Europe Programma).

Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

Binnen deze SD worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële overgang en ondernemerschap gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Naar zijn aard is er deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten of anders gesteld direct vooruitzicht op rendement op die investeringen ontbreekt. Indien er toch sprake is van netto inkomsten worden die conform de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies (REES) verrekend. Naar zijn aard is ondersteuning in de vorm van financieringsinstrumenten niet opportuun.

2.1.2.2 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren								
Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fond	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
1	1.iv	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	3	38
1	1.iv	EFRO	Overgangsregio	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	10	114
1	1.iv	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	Aantal ondernemingen	3	38
1	1.iv	EFRO	Overgangsregio	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	Aantal ondernemingen	10	114
1	1.iv	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO16	Belanghebbenden die deelnemen aan een ondernemingsgezin ontdekkingsproces (EPD)	Aantal belanghebbenden	2	28
1	1.iv	EFRO	Overgangsregio's	RCO16	Belanghebbenden die deelnemen aan een ondernemingsgezin ontdekkingsproces (EPD)	Aantal belanghebbenden	7	86
1	1.iv	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO101	Kmo's die investeren in de ontwikkeling van vaardigheden	Aantal KMO's	3	38

1	1.iv	EFRO	Overgangsregio's	RCO 101	Kmo's die investeren in de ontwikkeling van vaardigheden	Aantal KMO's	10	114
---	------	------	------------------	------------	--	--------------	----	-----

Tabel 3: Resultaatindicatoren											
Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regio Categorie	ID [5]	Indicator [255]	Meet eenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentiejaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens	Opmerkingen
1	1.iv	EFR O	Meer ontwikkeld	RCR 97	Ondersteunende leerplaatsen in kmo's	Aantal leerplaatsen	0		21	MOP*	
1	1.iv	EFR O	Overgangsregio's	RCR 97	Ondersteunende leerplaatsen in kmo's	Aantal leerplaatsen	0		71	MOP*	
1	1.iv	EFR O	Meer ontwikkeld	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidss teun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0		€ 417.701	MOP*	
1	1.iv	EFR O	Overgangsregio	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidss teun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0		€ 818.285	MOP*	

2.1.2.3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.iv	023 Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	€ 1.856.448
1	EFRO	Overgangsregio's	1.iv	023 Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	€ 5.455.236

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.iv	01 (subsidie)	€ 1.856.448
1	EFRO	Overgangsregio's	1.iv	01 (subsidie)	€ 5.455.236

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	Meer ontwikkeld	1.iv	48 Geen territoriale toespitsing	€ 1.856.448
1	EFRO	Overgangsregio	1.iv	48 Geen territoriale toespitsing	€ 5.455.236

2.2 Titel van de prioriteit

2 - Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie en een circulaire economie

2.2.1. Specifieke doelstelling (werkgelegenheid en groei)

SD2.ii - Bevordering van hernieuwbare energie door investeringen in opwekkingscapaciteit

2.2.1.1 Steunverlening van de fondsen

Soorten acties

NNL is, mede door de gaswinning, een grote energieproducent en kent relatief veel (energie-intensieve) industrie. NNL is voor werkgelegenheid en verdienvermogen nog sterk afhankelijk van de fossiele industrie. Ook de in NNL aanwezige kennis en expertise is van grote economische en maatschappelijke waarde. Samen met de maatschappelijke gevolgen van de aardbevingen en de aankondiging van de sluiting van de gaskraan geeft dit in NNL urgentie en noodzaak voor de energietransitie. NNL moet de uitstoot van broeikasgassen drastisch verminderen en haar aan de energiesector verbonden competenties op een andere manier zien te benutten en te investeren in een nieuw economisch perspectief. Er moeten nieuwe verdienmodellen ontwikkeld worden op basis van onderscheidend vermogen en nieuwe sterkten. Met het EFRO willen we de urgentie aangrijpen om de innovatiekansen te benutten die de energietransitie biedt.

De acties zijn gericht op het ontwikkelen van innovatiekansen voor NNL, gekoppeld aan de productie van duurzame energie, onder andere gerelateerd aan:

- de productie van duurzame energie, die weinig ruimte vraagt, te combineren is met ander ruimtegebruik en ruimtelijk inpasbaar is.
De productie van duurzame energie gaat veelal gepaard met maatschappelijk dynamiek rondom ruimtelijke inpassing, NIMBY en maatschappelijke betrokkenheid/eigendom. Ook hier liggen innovatiekansen voor consortia van bedrijven, kennis- en onderwijs instellingen en coöperaties van inwoners en bedrijven. Het benutten van die kansen door deze gemeenschappen is belangrijk met het oog op acceptatie, ontwikkeling en implementatie van innovaties op het terrein van duurzame energieopwekking;
- ruimtelijk economische elementen die in NNL relatief veel aanwezig zijn, zoals biomassa (organische stoffen uit de landbouw), water en aardwarmtebronnen;
- de mede door de gaswinning sterk ontwikkelde energie-infrastructuur en daaraan gerelateerde kennis en kunde: NNL heeft de competenties in huis om door innovatiekansen uit de transitie te verzilveren. Het ecosysteem bestaat uit partijen met ruime ervaring en met een brede kennis. Het gaat om partijen met roots in de fossiele sector, bedrijven in de agro-industriële sector, wetenschappers die actief zijn bij de verschillende kennisinstellingen en mensen die als onderzoeker, ondernemer of specialist actief zijn bij innovatieve bedrijven op het gebied van duurzaamheid of digitalisering;
- het, door de gaswinning, in NNL aanwezige geavanceerde ecosysteem van producenten, transporteurs en grootschalige gebruikers, een dienstverlenende sector daaromheen en een sterke verbinding met de onderwijs en kennisinstellingen (New Energy Coalition). Dit is een sterke basis voor innovatie en ontwikkeling van duurzame gassen als groene waterstof, zoals te zien is aan Hydrogen valley, HEAVENN en EnTranCe;
- de sterke kennisinfrastructuur in NNL die gericht is op samenwerking tussen de verschillende instituten (Universiteit van het Noorden). Kennis wordt gedeeld tussen instellingen en op campussen door de gehele regio (Drachten, Groningen, Leeuwarden, Emmen);
- De ijlheid en relatief dunbevolktheid van het gebied en het relatief laag inkomensniveau. Dit geeft in NNL een extra uitdaging voor de financiering van de energietransitie, omdat businesscases voor grootschalige uitrol in dunbevolkte gebieden moeilijker rondgemaakt worden en de energiekosten een relatief groot deel uitmaken van het besteedbare inkomen van de inwoners (hoge energiequote);
- Draagvlak. Er ligt een innovatieopgave voor de ontwikkeling van energietechnieken met een breed maatschappelijk draagvlak. Huidige technieken hebben te maken met weerstand, omdat ze afbreuk doen aan ruimtelijke kwaliteit, geur- of geluidshinder opleveren of ten koste gaan van de biodiversiteit.

Binnen SD 2.ii zetten we met EFRO in op het stimuleren van innovaties die inspelen op de bovengenoemde aspecten. In hoofdlijnen onderscheiden we hierbij twee soorten interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen.**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia gericht op het benutten kansen op het gebied van het opwekken van duurzame energie. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een

integrale visie, op duurzame energie en de betrokkenheid van stakeholders, werken aan het benutten van kansen, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie. Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen willen bedienen. Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de 'ladder', individueel of in samenwerking, op het vlak van duurzame energie. Hier zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra.

Bij de valorisatie van innovaties gaat het, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.

In de uitvoering van het EFRO-programma wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii (hernieuwbare energie), SD 2.iii (slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau) en SD 2.vi (het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie) en de transities in BD 1. Initiatieven die acties binnen meerdere SD's combineren krijgen specifieke aandacht.

De soorten interventies voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe, zoals blijkt uit het uitgevoerde assessment.

Door het stimuleren van innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties draagt het programma binnen SD 2.ii indirect bij aan verbetering van de luchtkwaliteit op de middellange termijn.

Belangrijkste doelgroepen

Het regionale mkb dat actief is in of gerelateerd is aan de energietransitie, is de belangrijkste doelgroep. Kennis en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van een project.

Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen meedoen. Een hoge participatie van energiecoöperaties, bedrijvenverenigingen en andere not-for-profit instellingen in het programma is belangrijk bij de ontwikkeling, acceptatie en introductie van innovaties. Wij richten de instrumenten zo in dat naast 'usual' ook 'unusual suspects' betrokken worden bij het programma.

Acties die gelijkheid, inclusie en non-discriminatie waarborgen

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Beoogde specifieke grondgebieden, incl. gebruik van territoriale instrumenten

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

Interregionale en transnationale acties

In dit EFRO programma is regio overschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt, zie ook SD 1.1, actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Hierbij kan bijvoorbeeld voortgeborduurd worden op de samenwerking binnen de Smart Specialisation Platforms, waar onder andere op het vlak van Waterstof wordt samengewerkt met bijvoorbeeld Frankrijk (Normandie) en Spanje (Aragon).

NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht, waaronder op het terrein van energie.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe).

Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

Binnen deze SD worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij bevordering van hernieuwbare energie door investeringen in opwekkingscapaciteit gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt (en daar waar mogelijk eerste uitrol) is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Wij verwachten dat bij deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten of anders gesteld direct vooruitzicht op rendement op die investeringen ontbreekt. Indien er toch sprake is van netto inkomsten worden die conform de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies (REES) verrekend.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op de verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt vanuit die strategie gezien dan ook niet voor de hand. Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht moet geven of er voldoende vraag is naar inzet van kapitaalmarktinstrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes in de markt. Indien het kapitaalmarktonderzoek daarvoor aanleiding kunnen de uitkomsten daarvan bij de evaluatie van het programma worden betrokken.

2.2.1.2 Indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
------------	-------------------------	-------	----------------	--------	-----------------	-------------	-----------------	---------------------

2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	1	12
2	2.ii	EFRO	Overgangsregio	RC01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	3	35
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	1	12
2	2.ii	EFRO	Overgangsregio	RC02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	3	35
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Aantal trajecten	1	10
2	2.ii	EFRO	Overgangsregio	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Aantal trajecten	3	30
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC97	Aantal ondersteunende energiegemeenschappen en hernieuwbare energiegemeenschappen	Aantal projecten	0	1
2	2.ii	EFRO	Overgangsregio	RC97	Aantal ondersteunende energiegemeenschappen en hernieuwbare energiegemeenschappen	Aantal projecten	0	4

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regio Categorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentiejaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens	Opmerkingen
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0		€ 2.074.184	monitoring systeem programma	

2	2.ii	EFR O	Overga ngsregi o	RC 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun(waar van: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0		€ 4.029. 082	monit oring systee m progr amma	
2	2.ii	EFR O	Meer ontwik keld	RC 03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Aantal ondern eminge n	0		12	monit oring systee m progr amma	
2	2.ii	EFR O	Overga ngsregi o	RC 03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Aantal ondern eminge n	0		35	monit oring systee m progr amma	
2	2.ii	EFR O	Meer ontwik keld	RC 32	Hernieuwbare energie: met het netwerk verbonden capaciteit (operationeel)	MW	0		1	monit oring systee m progr amma	
2	2.ii	EFR O	Overga ngsregi o	RC 32	Hernieuwbare energie: met het netwerk verbonden capaciteit (operationeel)	MW	0		3	monit oring systee m progr amma	

2.2.1.3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

Tabel 4: Dimensie 1 – interventiegebied					
Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.ii	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 1.969.162
2	EFRO	Overgangsregio	2.ii	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 5.786.447
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.ii	047 Hernieuwbare energie: wind	€ 262.554

2	EFRO	Overgangsregio	2.ii	047 Hernieuwbare energie: wind	€ 771.526
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.ii	048 Hernieuwbare energie: zonne-energie	€ 262.554
2	EFRO	Overgangsregio	2.ii	048 Hernieuwbare energie: zonne-energie	€ 771.526
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.ii	052 Overige vormen van hernieuwbare energie	€ 131.277
2	EFRO	Overgangsregio	2.ii	052 Overige vormen van hernieuwbare energie	€ 385.763

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.ii	01 (subsidie)	€ 2.625.549
2	EFRO	Overgangsregio's	2.ii	01 (subsidie)	€ 7.715.263

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriaal uitvoeringsmechanisme en territoriale focus

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.ii	48 Geen territoriale toespitsing	€ 2.625.549
2	EFRO	Overgangsregio	2.ii	48 Geen territoriale toespitsing	€ 7.715.263

2.2 Titel van de prioriteit

2 - Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie en een circulaire economie

2.2.1. Specifieke doelstelling (werkgelegenheid en groei)

SD2.iii - Ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau

2.2.1.1 Steunverlening van de fondsen

Soorten acties

NNL heeft een uitstekende uitgangspositie om kansen die voortkomen uit de transitie naar duurzame energie te vinden en te verzilveren. Ruimtelijk gezien, maar ook infrastructuur en qua kennis en ervaring. Noord-Nederland heeft een goede voedingsbodem voor innovaties op het gebied van energie. Er is veel duurzame productie, er wordt geïnvesteerd in de infrastructuur, er zijn technische uitdagingen om energie veilig, tijdig, betaalbaar en betrouwbaar beschikbaar te maken zowel binnen de regio als naar buiten. NNL moet de uitstoot van broeikasgassen drastisch verminderen en haar aan de energiesector verbonden competenties op een andere manier zien te benutten en te investeren in een nieuw economisch perspectief. Er moeten nieuwe verdienmodellen ontwikkeld worden op basis van onderscheidend vermogen en nieuwe sterkten. Met het EFRO willen we de urgentie aangrijpen om de innovatiekansen te benutten die de energietransitie biedt.

De acties zijn gericht op het ontwikkelen van de kansen voor NNL voor de ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag van duurzame energie, onder andere gerelateerd aan:

- het efficiënt en effectief opslaan, converteren, inzetten en transporteren van duurzame energie, zodat duurzame energie tijdig en in voldoende mate beschikbaar is voor gebruikers.

NNI heeft mede door de gaswinning een sterk ontwikkelde energie-infrastructuur en daaraan gerelateerde kennis en kunde. NNL kan de bestaande energie-infrastructuur na aanpassingen inzetten voor het transporteren en opslag van nieuwe energiedragers, zoals groene waterstof. Deze uitgangspositie geeft NNL specifieke kansen

Nieuwe productielocaties van duurzame energie gaan vaak gepaard met hoge aansluitkosten vanwege de perifere ligging van die energielocaties. Door congestie op het elektriciteitsnet is aansluiting soms überhaupt een issue. Er is in NNL een grote behoefte aan en noodzaak voor innovatie oplossingen voor buffering en opslag van energie en innovatie in energiesystemen. Mede daarom heeft NNL forse ambities op bijvoorbeeld het terrein van groene waterstof. Ook is er vanwege fluctuerende energieproductie (zon en wind) behoefte aan technologie en businessmodellen om aanbod en vraag in balans te houden en het systeem betrouwbaar te houden, wat op basis van bestaande technologie nog niet voldoende mogelijk is en waar dus innovatie voor nodig is.

- slimme energiesystemen op basis van data en digitale technologie. Digitalisering is een belangrijke enabler voor het toekomstige, op hernieuwbare bronnen gebaseerde, energiesysteem met intelligente energienetwerken, het efficiënter benutten van bestaande infrastructuur en het mogelijk maken van nieuwe businessmodellen. O.a. sensoren, data en algoritmen worden steeds belangrijker in de energieproductie, distributie en dienstverlening, in het balanceren van vraag en aanbod en de administratieve afhandeling

Ook in de energie-intensieve procesindustrie en gebouwde omgeving worden digitalisering, sensoren en data steeds belangrijker om zicht te krijgen op het energiegebruik in het productieproces en om besparingskansen te identificeren. Wij willen energie-intensieve bedrijven faciliteren om via dataverzameling en -interpretatie productieprocessen anders in te richten en zo energiebesparing en CO₂-reductie te versnellen. Dit doen we door het stimuleren van pilots waarbij er gebruik wordt gemaakt van blockchaintechnologie, data, peer to peer smart grids, cybersecurity, real time energy pricing, internet of things, Vehicle to Grid (V2G), etc.

Binnen SD 2.iii zetten we EFRO in op het stimuleren van innovaties die inspelen op de bovengenoemde aspecten. In hoofdlijnen onderscheiden we hierbij twee soorten interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen.**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia gericht op het benutten kansen op het gebied van slimme energiesystemen, netwerken en opslag. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een integrale visie werken aan het benutten van kansen, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie. Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen willen bedienen. Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de ladder', individueel of in samenwerking, op het vlak van slimme energiesystemen. Hier zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra. Bij de valorisatie van innovaties gaat het, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.

In de uitvoering van het EFRO-programma wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii (hernieuwbare energie), SD 2.iii (slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau) en SD 2.vi (het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie) en de transitie in BD 1, in het bijzonder 'van analoog naar digitaal'. Initiatieven die acties binnen meerdere SD's combineren krijgen specifieke aandacht.

De soorten interventies voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe, zoals blijkt uit het uitgevoerde assessment.

Door het stimuleren van innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties draagt het programma binnen SD 2.iii indirect bij aan verbetering van de luchtkwaliteit op de middellange termijn.

Belangrijkste doelgroepen

Het regionale mkb dat actief is in of gerelateerd is aan de energietransitie, is de belangrijkste doelgroep. Kennis en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van een project. Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen in consortia meedoen. Een hoge participatie van energiecoöperaties, bedrijvenverenigingen en andere not-for-profit instellingen in het programma is belangrijk bij de ontwikkeling, acceptatie en introductie van innovaties. Wij richten de instrumenten zo in dat naast 'usual' ook 'unusual suspects' betrokken worden bij het programma.

Acties die gelijkheid, inclusie en non-discriminatie waarborgen

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Beoogde specifieke grondgebieden, incl. gebruik van territoriale instrumenten

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

Interregionale en transnationale acties

In dit EFRO programma is regio overschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt, zie ook SD 1.1, actief gewerkt op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren

en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien. Hierbij zou bijvoorbeeld voortgeborduurd kunnen worden op de samenwerking bij de ontwikkeling van slimme grensoverschrijdende energiesystemen waarbij reeds wordt samengewerkt met de regio Neddersachsen.

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Neddersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht, waaronder op het terrein van energie.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe).

Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

Binnen SD 2.iii worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt (en daar waar mogelijk eerste uitrol) is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Wij verwachten dat bij deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten of anders gesteld direct vooruitzicht op rendement op die investeringen ontbreekt. Indien er toch sprake is van netto inkomsten worden die conform de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies (REES) verrekend.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op de verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt vanuit die strategie gezien dan ook niet voor de hand. Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht moet geven of er voldoende vraag is naar inzet van kapitaalmarktinstrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes in de markt. Indien het kapitaalmarktonderzoek daarvoor aanleiding kunnen de uitkomsten daarvan bij de evaluatie van het programma worden betrokken.

2.2.1.2 Indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	1	11
2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	3	34

2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	1	11
2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	RC02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	3	34
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Aantal trajecten	1	10
2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Aantal trajecten	3	30
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC23	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Aantal systemen	0	1
2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	RC23	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Aantal systemen	0	4

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regio Categorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentiejaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens	Opmerkingen
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0	2021	€ 2.074.184	monitoring systeem programma	
2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	RC02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun(waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0	2021	€ 4.029.082	monitoring systeem programma	
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Aantal ondernemingen	0	2021	11	monitoring systeem programma	

2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	RC03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Aantal ondernemingen	0	2021	34	monitoring systeem programma
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RC34	Uitrol van projecten voor slimme netwerken	Aantal projecten	0	2021	2	monitoring systeem programma
2	2.iii	EFRO	Overgangsregio	RC34	Uitrol van projecten voor slimme netwerken	Aantal projecten	0	2021	8	monitoring systeem programma

2.2.1.3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

Tabel 4: Dimensie 1 – interventiegebied					
Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.iii	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 1.312.774
2	EFRO	Overgangsregio	2.iii	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 3.857.631
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.iii	053 Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	€ 1.312.774
2	EFRO	Overgangsregio	2.iii	053 Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	€ 3.857.631

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm					
Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.iii	01 (subsidie)	€ 2.625.549
2	EFRO	Overgangsregio's	2.iii	01 (subsidie)	€ 7.715.263

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriaal uitvoeringsmechanisme en territoriale focus

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.iii	48 Geen territoriale toespitsing	€ 2.625.549
2	EFRO	Overgangsregio	2.iii	48 Geen territoriale toespitsing	€ 7.715.263

2.2 Titel van de prioriteit

2 - Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie en een circulaire economie

2.2.2. Specifieke doelstelling

SD2.vi Het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie

2.2.2.1 Steunverlening van de fondsen

Soorten acties

In NNL is een groot besef aanwezig dat onze samenleving draait op wat de aarde ons geeft. De huidige economie is een lineaire economie, waarin grondstoffen na gebruik voor het grootste deel als afval worden verwerkt. Om ook in de toekomst in welvaart te kunnen leven, is het noodzaak om wereldwijd het gebruik van grondstoffen terug te dringen en terug te winnen uit afval. In een circulaire economie staat waardecreatie centraal, gaat het om het efficiënter omgaan met het gebruik van producten, het hergebruik van materialen en afval, maar ook over de nieuwe manier van kijken hoe we met gebruik en bezit van producten omgaan in onze maatschappij.

De transitie van een lineaire naar een circulaire economie brengt grote opgaven, maar ook (economische) kansen met zich mee. Met inzet op een circulaire economie willen we de grondstoffenuitputting en afvalproblematiek verminderen en tegelijkertijd deze kansen verzilveren.

Binnen SD 2.vi zetten we met EFRO in op het stimuleren van innovaties op het gebied van circulaire economie, onder andere gerelateerd aan:

- Watertechnologie

Water is binnen de circulaire kringloop essentieel. Water is in veel productieprocessen zowel een grondstof als een reststof. Eén van de grootste uitdagingen binnen het thema water is waterkwaliteit, zodat vervuiling geen kans krijgt ecosystemen negatief te beïnvloeden. Maar ook het voorkomen van verspilling, het beter benutten van de beschikbare bronnen en het stimuleren van hergebruik zijn belangrijk.

- Hoogwaardige recycling

Terwijl in veel Europese landen de circulaire transitie zich nu nog vooral richt op minder te storten, is het in Nederland vooral de uitdaging om meer hoogwaardige recycling te realiseren en in te zetten op andere circulariteitsstrategieën, zoals hergebruik, circulair productdesign gericht op vergroten gebruiksduur, repareerbaarheid en recycleerbaarheid en het ontwikkelen van businessmodellen voor opknappen, delen en reparatie.

- Agro-industriële sector en duurzame industrie

NNL heeft een sterke en innovatieve agro-industriële sector die een rol kan spelen in de

transitie als leverancier van hoogwaardige grondstoffen, zoals suikers en eiwitten én al werkt aan nieuwe teelten met een grote CO₂ opname, zoals algen. In het Triple Helix-samenwerkingsverband Chemport Europe werken de chemische en agro-industriële industrie, overheden en kennisinstellingen gezamenlijk aan een sterke propositie voor de groene basischemie, opschaling van technologie op het gebied van biobased en circulaire grondstoffen en industriële suikers.

NNL zet in op innovaties gericht op het verduurzamen en opschalen van industriële processen, markten en ketens om de afhankelijkheid van fossiele grondstoffen én de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. We willen reststromen en groene grondstoffen (zoals suikers) via chemische en biologische processen verwerken tot plastics. Hiermee dragen we bij aan reductie van CO₂ en andere broeikasgassen, stimuleren we innovatie in het mkb en ontwikkelen we de specialisaties van de Chemport-regio steeds verder.

Hierbij wordt aangesloten op kansrijke gebieden die zijn geïdentificeerd in de nationale transitieagenda's (Biomassa & Voedsel, Kunststoffen, Maakindustrie, Bouw en Consumptiegoederen) en de noordelijke grondstofstromen analyse (Chemie, Landbouw, Afval en Bouw). En daarnaast op kansrijke circulariteitsstrategieën, zoals hergebruik, circulair productdesign gericht op vergroten gebruiksduur, repareerbaarheid en recycleerbaarheid en het ontwikkelen van businessmodellen voor opknappen, delen en reparatie.

In hoofdlijnen onderscheiden we daarvoor twee soorten interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia gericht op het benutten kansen op het gebied van circulaire economie. Hierbij kan thematisch onder andere gedacht worden aan innovatie en specialisatie op het gebied van biobased en circulaire grondstoffen, advanced biofuels en het verduurzamen van industriële processen. De EFRO-impuls fungeert als een steun in de rug voor een beweging naar een structurele verandering op het gebied van innovatiecapaciteit en daarnaast bijdragen aan de wereldwijde uitdagingen op het gebied van circulaire economie voor 2025 en 2030.

Met EFRO willen we consortia, die vanuit een integrale visie werken aan het benutten van kansen, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie. Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen willen bedienen. Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de ladder', individueel of in samenwerking, op het vlak van circulaire economie. Hier zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra. Bij de valorisatie van innovaties gaat het, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.

In de uitvoering van het EFRO-programma wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii (hernieuwbare energie), SD 2.iii (slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau) en SD 2.vi (het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie) en de transities in BD 1. Initiatieven die acties binnen meerdere SD's combineren, krijgen specifieke aandacht.

Waar relevant, bijvoorbeeld bij initiatieven op het terrein van circulair bouwen, zullen we verbindingen stimuleren met het New European Bauhaus initiatief.

De soorten interventies voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe, zoals blijkt uit het uitgevoerde assessment.

Door het stimuleren van innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties draagt het programma binnen SD 2.vi indirect bij aan verbetering van de luchtkwaliteit op de middellange termijn.

Belangrijkste doelgroepen

Het regionale mkb dat actief is op het vlak van circulaire economie of daarin actief kan gaan worden, is de belangrijkste doelgroep. Kennis en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van een project.

Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen in consortia meedoen. Wij richten de instrumenten zo in dat naast 'usual' ook 'unusual suspects' betrokken worden bij het programma.

Acties die gelijkheid, inclusie en non-discriminatie waarborgen

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Beoogde specifieke grondgebieden, incl. gebruik van territoriale instrumenten

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

Interregionale en transnationale acties

In dit EFRO programma is regio overschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt, zie ook SD 1.1, actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Hierbij zou bijvoorbeeld voortgeborduurd kunnen worden op de samenwerking binnen de Smart Specialisation Platforms, waar onder andere op het vlak van Watertechnologie wordt samengewerkt met Aragon en Centre Val de Loire.

NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A

o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht, waaronder op het terrein van circulaire economie.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe).

Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

Binnen deze SD worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt (en daar waar mogelijk eerste uitrol) is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Wij verwachten dat bij deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten of anders gesteld direct vooruitzicht op rendement op die investeringen ontbreekt. Indien er toch sprake is van netto inkomsten worden die conform de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies (REES) verrekend.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op de verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt vanuit die strategie gezien dan ook niet voor de hand. Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht moet geven of er voldoende vraag is naar inzet van kapitaalmarktinstrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes in de markt. Indien het kapitaalmarktonderzoek daarvoor aanleiding geeft kan de inzet van kapitaalmarktinstrumenten worden heroverwogen.

2.2.2.2 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
2	2.vi	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	1	11
2	2.vi	EFRO	Overgangsregio	RCO01	Ondersteunende ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Aantal ondernemingen	3	34
2	2.vi	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	1	11
2	2.vi	EFRO	Overgangsregio	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies*	Aantal ondernemingen	3	34
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	PS01	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan	Aantal trajecten	1	10

					de circulaire transitie				
2	2.ii	EFRO	Overgangsregio	PS01	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de circulaire transitie	Aantal trajecten	3	30	
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO107	Investments in facilities for separate waste collection	EUR	€ 13.499	€ 135.256	
2	2.ii	EFRO	Overgangsregio	RCO107	Investments in facilities for separate waste collection	EUR	€ 39.666	€ 397.453	

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regio Categorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentiejaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens	Opmerkingen
2	2.vi	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0		€ 2.137.038	monitoring systeem programma	
2	2.vi	EFRO	Overgangsregio	RCO02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)*	EUR	0		€ 4.151.175	monitoring systeem programma	
2	2.vi	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Aantal ondernemingen	0		11	monitoring systeem programma	
2	2.vi	EFRO	Overgangsregio	RCO03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Aantal ondernemingen	0		34	monitoring systeem programma	
2	2.vi	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO48	Waste used as raw materials	Ton per jaar	0		338	monitoring systeem	

										programma
2	2.vi	EFRO	Overgangsregio	RCW 48	Waste used as raw materials	Ton per jaar	0		994	monitoring systeem programma

2.2.1.3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

Tabel 4: Dimensie 1 – interventiegebied

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.vi	030 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	€ 1.352.556
2	EFRO	Overgangsregio	2.vi	030 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	€ 3.974.530
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.vi	072 Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie2	€ 1.352.556
2	EFRO	Overgangsregio	2.vi	072 Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie2	€ 3.974.530

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.vi	01 (subsidie)	€ 2.705.111
2	EFRO	Overgangsregio's	2.vi	01 (subsidie)	€ 7.949.059

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriaal uitvoeringsmechanisme en territoriale focus

Nr. van de prioriteit	Fonds	Regiocategorie	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	Meer ontwikkeld	2.vi	48 Geen territoriale toespitsing	€ 2.705.111
2	EFRO	Overgangsregio	2.vi	48 Geen territoriale toespitsing	€ 7.949.059

Hoofdstuk 3 Financieel plan

3.A Overdrachten en bijdragen⁶

Tabel 15: Bijdragen aan InvestEU* nvt

3.1 Financiële toewijzingen per jaar

Tabel 10: Financiële toewijzing per jaar												
Fonds	Regio-categorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027			Totaal	
		Financiële toewijzing zonder flexibiliteitsbedrag					Flexibiliteitsbedrag	Financiële toewijzing zonder flexibiliteitsbedrag				
EFRO	Meer ontwikkeld	€ 3.691.740	€ 3.765.723	€ 3.841.187	€ 3.918.184	€ 3.996.721	€ 2.038.414	€ 2.038.414	€ 2.079.270	€ 2.079.270	€ 27.448.924	
	Overgang	€ 10.848.300	€ 11.065.703	€ 11.287.454	€ 11.513.713	€ 11.744.497	€ 5.989.948	€ 5.989.948	€ 6.110.003	€ 6.110.003	€ 80.659.569	
Totaal		€ 14.540.040	€ 14.831.426	€ 15.128.641	€ 15.431.898	€ 15.741.218	€ 8.028.362	€ 8.028.362	€ 8.189.273	€ 8.189.273	€ 108.108.493	

3.2 Totale financiële toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering¹

Tabel 11: Totale financiële toewijzing per fonds en nationale medefinanciering																	
Specifieke beleidsdoelstelling	Prioriteit	Grondslag voor de berekening van de EU-steun (totaal of publiek)	Fonds	Regiocategorie	Unie bijdrage (a)	Uitsplitsing van de Uniebijdrage				Nationale bijdrage	Indicatieve uitsplitsing van de nationale bijdrage		Totaal	Medefinancieringspercentage			
						Uniebijdrage		Flexibiliteitsbedrag			(d) = (e)+(f)	publiek (e)			particulier (f)	(g) = (a)+(d)	(h) = (a)/(g)
						zonder technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5 (b)	voor technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5 (c)	zonder technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5 (i)	voor technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5 (j)								
	Prioriteit 1	P/T	EFRO		€ 19.214.247	€ 15.779.583	€ 552.285	€ 2.784.907	€ 97.472	€ 28.399.249	€ 14.211.780	€ 14.187.469	€ 47.613.496	40%			
				Meer ontwikkeld	€ 19.214.247	€ 15.779.583	€ 552.285	€ 2.784.907	€ 97.472	€ 28.399.249	€ 14.211.780	€ 14.187.469	€ 47.613.496	40%			
				Overgang	€ 56.461.698	€ 46.368.824	€ 1.622.909	€ 8.183.542	€ 286.424	€ 54.703.900	€ 27.351.950	€ 27.351.950	€ 111.165.598	51%			
	Prioriteit 2	P/T	EFRO		€ 8.234.677	€ 6.762.678	€ 236.694	€ 1.193.532	€ 41.774	€ 13.923.367	€ 7.637.961	€ 6.285.406	€ 22.158.044	37%			
				Meer ontwikkeld	€ 8.234.677	€ 6.762.678	€ 236.694	€ 1.193.532	€ 41.774	€ 13.923.367	€ 7.637.961	€ 6.285.406	€ 22.158.044	37%			
				Overgang	€ 24.197.871	€ 19.872.353	€ 695.532	€ 3.507.232	€ 122.753	€ 27.016.410	€ 14.807.071	€ 12.209.339	€ 51.214.280	47%			
			EFRO														
Totaal EFRO				Meer ontwikkeld	€ 27.448.924	€ 22.542.261	€ 788.979	€ 3.978.439	€ 139.245	€ 42.322.616	€ 21.849.741	€ 20.472.875	€ 69.771.540	39%			
				Overgang	€ 80.659.569	€ 66.241.177	€ 2.318.441	€ 11.690.774	€ 409.177	€ 81.720.309	€ 42.159.021	€ 39.561.289	€ 162.379.878	50%			
Algemeen totaal					€ 108.108.493	€ 88.783.438	€ 3.107.420	€ 15.669.213	€ 548.422	€ 124.042.926	€ 64.008.762	€ 60.034.164	€ 232.151.419	47%			

*Voor het EFRO: minder ontwikkeld, overgang en meer ontwikkeld en, in voorkomend geval, speciale toewijzing voor ultraperifere en noordelijke dunbevolkte regio's. Voor het ESF+: minder ontwikkeld, overgang en meer ontwikkeld en, in voorkomend geval, aanvullende toewijzing voor ultraperifere regio's. Voor het CF: niet van toepassing. Voor technische bijstand hangt de toepassing van regiocategorieën af van de selectie van een fonds.

**Indien relevant voor alle regiocategorieën.

¹ Vóór de tussentijdse herziening in 2025 voor het EFRO, het ESF+ en het CF, financiële toewijzingen voor de jaren 2021 tot en met 2025 alleen.

Hoofdstuk 4 Randvoorwaarden

Tabel 12: Randvoorwaarden (enabling conditions)							
Randvoorwaarde n	Fonds	Specif ike doelstelling	Nalevin g van de randvoorwaarde n	Criterium	Nalevi ng van criteri um	Verwijzing naar relevanten documenten* Naam + Link 500	Motivering * 1.000
Doeltreffende toezichtmechanismen van de markt voor overheidsopdrachten	EFRO	Allen	Ja	PM (4 criteria)			
Middelen en capaciteit voor de effectieve toepassing van de staatssteunregels	EFRO	Allen	Ja	PM (2 criteria)			
Effectieve toepassing en uitvoering van het EU-Handvest van de grondrechten	EFRO	Allen	Ja	PM (2 criteria)			
Uitvoering en toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD) in overeenstemming met Besluit 2010/48/EG van de Raad.	EFRO	Allen	Ja	PM (2 criteria)			
Thematische randvoorwaarden BD1							
Goede governance van	EFRO		Ja	1. Actuele analyse van knelpunten voor	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	Aan de totstandkoming van de RIS3 liggen meerdere actuele analyses ten grondslag.

de nationale of regionale strategie voor slimme specialisatie	SD1.i en SD1.iv		innovatieverspreiding, met inbegrip van digitalisering			<p>Input is onder meer verzameld via stakeholdersessies en gesprekken, via het onderzoek van Boschma en Balland, via verschillende onderzoeksrapporten van de NNIM en HESS-case study, wat parallel aan de totstandkoming van de RIS3 is uitgevoerd.</p> <p>Onder meer uit dit HESS-rapport blijkt dat NNL een grote uitdaging heeft in het vergroten van het innovatievermogen in de regio, in het bijzonder het innovatief vermogen van het midden- en kleinbedrijf (mkb). Zie paragraaf 1.5 en 2.3 van de RIS3. Het gehele 'fieldwork report' is als bijlage bij de RIS3 gevoegd.</p> <p>Het blijkt dat er in de randvoorwaarden ondernemerschap, human capital en digitalisering belangrijke opgaven liggen. De rol van kennisinstellingen is daarbij van groot belang. Voor de uitgebreide resultaten van de gedane analyses verwijzen we naar de RIS3 en self-assessment.</p>
			2. Bestaan van bevoegde regionale / nationale instelling of instantie belast met het beheer van de strategie voor slimme specialisatie	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	<p>De drie provincies verenigd in het Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN) hebben het formele mandaat voor de RIS3. In de Economic Board Noord Nederland werken de overheden samen met ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties aan de uitvoering van de strategie. De EBNN geeft mede sturing aan de strategie en is hierin adviserend aan het SNN. Hiermee wordt invulling gegeven aan de constatering dat er in NNL al op grote schaal sprake was van samenwerking, vooral op de uitvoering - maar dat er behoefte was (leerpunt uit vorige periode) aan gezamenlijk eigenaarschap en een plek waar integrale sturing op de uitvoering en voortgang van de RIS3 plaatsvindt.</p> <p>We richten die sturing in op 3 niveaus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Macroniveau (bestuurlijk draagvlak) middels uitbouw van de Economic Board Noord -Nederland (EBNN). -Mesoniveau (de juiste instrumenten om ontwikkelkansen of slimme specialisaties aan te jagen) middels uitbouw van de Klankbordgroep RIS3. - Microniveau (ontstaan van en afstemming tussen projecten) middels uitbouw van de Matrix -tafel.
			3. Instrumenten voor toezicht en evaluatie om de voortgang te meten in de richting van de doelstellingen van de strategie	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	<p>Monitoring is niet alleen een zaak van de verantwoordelijke autoriteit, zijnde de drie noordelijke provincies, verenigd in het SNN, maar is een gezamenlijk proces van en met stakeholders. Dit impliceert dat monitoring behalve inzicht geeft in de voortgang van de RIS3-doelstellingen, ook bijdraagt aan het versterken van de verbindingen tussen actoren in het innovatie-ecosysteem en de effectiviteit van het C-EDP. Het systeem wordt opgebouwd uit verschillende bouwstenen, waaronder:</p>

						<ul style="list-style-type: none"> - De NNIM op de ontwikkeling van RIS3-doelstellingen - Periodieke herhaling van het Boschma-Balland 'relatedness-model' - Tweejaarlijkse regionalisering indicatoren monitor Topsectoren met alle EFRO-beheersautoriteiten - Periodieke herhaling 'Staat van het Noorden' analyse (intentie) - Evaluaties op uitvoeringsniveau via programma's en fondsen <p>Voor de inrichting en uitvoering van de monitoring op RIS3-niveau wordt een 'coördinatiegroep' gevormd, waarin behalve vertegenwoordigers van de verantwoordelijke drie provincies en het SNN, ook stakeholders, die 'trekker' en/of uitvoerder zijn van de verschillende onderliggende 'bouwstenen', zitting nemen.</p>
			4. Doeltreffende werking van het ondernemingsgezin ontdekkingsproces	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	<p>Een kernbestanddeel van de RIS3-visie is dat EDP niet gezien kan worden als een eenmalig proces aan het begin van een programmaperiode, maar dat continuering essentieel is. De uitvoering van de RIS3 is er dan ook op gericht de condities te creëren ('dansvloer') waarmee dit continue proces, het C-EDP, maximaal wordt gefaciliteerd.</p> <p>Onderdeel van het EDP in de ontwerpfasen van de RIS3 was nadrukkelijk het inrichten van het C-EDP gedurende de programmaperiode. Hieruit is de onder punt 2 beschreven gewenste sturing op de drie niveaus (macro-, meso- micro-) naar voren gekomen. Voor het grootste deel gaat het hier om het inrichten van bestaande entiteiten op de sturing op het EDP en de voortgang van Smart Specialisation gedurende de programmaperiode. In deze drie niveaus sturen de partijen uit de quadruple helix op visie en voortgang, op prioritering en uitvoering. Het proces van EDP wordt daarmee in NNL nadrukkelijk doorgetrokken in de uitvoerende fase van de RIS3.</p>
			5. Acties die nodig zijn voor de verbetering van de nationale of regionale onderzoeks- en innovatiesystemen	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	<p>De RIS3 voorziet acties op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Benutten van de kansen die voortkomen uit de transities, die vragen om innovatieve oplossingen en bieden ontwikkelkansen voor bedrijven en instellingen in NNL. Hiervoor zijn investeringen nodig in onderzoek en ontwikkeling, kennisvalorisatie, ontwikkelen, testen van nieuwe producten, diensten en manieren van werken. - Versterken van het innovatie-ecosysteem: vanuit de RIS3 acties voorzien die bestaande denkpatronen doorbreken en een coherent proces op gang brengen waarbij los opererende innovatienetwerken beter met elkaar verbonden en geïnstitutionaliseerd worden. Door meer verbindingen te leggen naar meer actoren, ontstaat er een kritische massa op regionaal niveau.

							- Optimaliseren randvoorwaarden: gerichte en geïntegreerde acties zijn voorzien om uitdagingen op het gebied van human capital (competenties voor innovatie), krachtig ondernemerschap (verbinden mkb met innovatieprocessen), digitalisering en grensoverschrijdende samenwerking te tackelen.
				6. Acties om de industriële overgang te sturen	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	<p>In de RIS3 is de industriële sterkte (chemie in combinatie met agrofood) van NNL in combinatie met de goede uitgangspositie op het vlak van waterstof voor de vergroening van de industrie uitgewerkt. De industrie is belangrijk voor de werkgelegenheid. De in de RIS3 benoemde transitie brengen grote uitdagingen met zich mee voor de omschakeling van de industrie. De nadruk ligt in het versterken en ontwikkelen van het ecosysteem, investeringen in groene infrastructuur en ketens, digitalisering en human capital.</p> <p>NNL kent diverse initiatieven die zowel op de korte als de langere termijn bijdragen aan het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt en het binden van talent aan de regio zodat aan de veranderende vraag naar arbeid kan worden voldaan. Daarnaast zet NNL in op een Region of Smart Factories. De focus ligt op het ontwikkelen van intelligente, connected en customized productieprocessen, voor intelligente, connected en customized producten.</p>
				7. Maatregelen voor internationale samenwerking	Ja	Zie RIS3 NNL (link of bijlage) en self-assessment RIS3 NNL	<p>De RIS3 wordt ingezet om systematisch naar interregionalisering en internationalisering te kijken in het licht van de RIS3-doelstellingen. Hiertoe wordt o.a. monitoring ingezet, waarbij bestaande verbindingen en thematische connecties tussen NNL en andere Europese regio's in kaart worden gebracht. Grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland als belangrijke samenwerkingspartner voor NNL wordt opgepakt in het kader van Interreg A Nederland-Duitsland op basis van aanknopingspunten tussen de RIS3-strategieën. Bestaande deelname aan thematische S3-platforms wordt voortgezet als kanalen om effectieve Europese samenwerking tot stand te brengen. Op basis van de RIS3 willen wij nieuwe partnerschappen ontwikkelen en bestaande partnerschappen beter benutten en verbinden en grensoverschrijdende samenwerking een duidelijkere plek te geven in het innovatie-ecosysteem en in de verschillende beleids- en uitvoeringsprogramma's rond de transitie-opgaven.</p>

Governance van de energiesector	EFRO	SD2.ii	Ja	Er zijn nationale energie- en klimaatplannen vastgesteld en deze omvatten:	Ja	Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. November 2019. https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/11/01/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan.pdf	De nationale uitgangspunten zijn neergelegd in de Klimaatwet (Ingaande 1-1-2020 zie waarin de CO ₂ -reductie hoofddoelen zijn opgenomen (49% in 2030, 95% in 2050 t.o.v. 1995). Deze punten zijn het startpunt voor het Integraal Nationaal Energie en Klimaatplan (INEK) 2021-2030 (elke 5 jaar te actualiseren). Deze wordt vervolgens uitgewerkt in o.a. het nationaal programma Regionale Energie Strategie opgebouwd uit regionale RES.
				1. alle elementen van het model in bijlage I van de verordening betreffende de governance van de energie-unie;	Ja	Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. November 2019.	De betreffende bijlage is 1-op-1 gebruikt voor de indeling van het het Integraal Nationaal Energie en Klimaatplan (INEK).
				2. een indicatief overzicht van de geplande financiële middelen en mechanismen voor maatregelen ter bevordering van koolstofarme energie.		Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. November 2019.	In de beoordeling geeft de EC aan dat het plan een vrij volledige assessment van de investeringsbehoeften weergeeft en dat de autoriteiten nadrukkelijk zijn nagegaan hoe de noodzakelijke middelen te mobiliseren. In het plan zelf is het overzicht niet erg gedetailleerd en ontbreekt veelal de kwantitatieve informatie. Dit is vooral een gevolg van de gekozen instrumenten (regulering en fiscale maatregelen) die tot het gewenste resultaat moeten leiden. De onderbouwing hiervoor is opgenomen in de onderliggende analyse van het CPB.
Doeltreffende bevordering van het gebruik van hernieuwbare energie in alle sectoren en in de hele EU	EFRO	SD2.ii	Ja	Er is voorzien in maatregelen om te zorgen voor:			
				1. Naleving van het nationale bindende streefdoel voor 2020 inzake hernieuwbare energiebronnen en van dit basisscenario tot 2030 in overeenstemming met de beschikking van Richtlijn 2009/28/EG2	Ja	Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. November 2019. https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/11/01/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan.pdf Nationaal Programma Regionale Energie Strategie	Hernieuwbare energie (HE) – bevordering gebruik – volgens het INEK acht de EC voor NL 26% een redelijk doel (EU-doel 32%) en NL toont de ambitie een aandeel van 27% te realiseren. PBL schat dat met alle maatregelen 30-32% wordt gehaald (INEK pag. 10) Deze opgaven worden geborgd in het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie gestoeld op regionale energiestrategieën waarin per regio de concrete programma's en acties zijn opgenomen. Deze regionale strategieën zullen medio 2021 definitief worden vastgesteld. Dit is geborgd in het Interbestuurlijke Programma (februari 2018) voor een meerjarige programmatische nationale aanpak.

						https://www.regionale-energiestrategie.nl/default.aspx Programmastart Interbestuurlijk Programma (IBP) Ministerie van BZK, 14-2-2018 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/02/14/programmastart-interbestuurlijk-programma-ibp	
				2. Een toename van het aandeel hernieuwbare energie in de verwarmings- en koelingssector met 1 procentpunt per jaar tot 2030		Voortgangsrapportage Energie uit hernieuwbare bronnen in Nederland 2017-2018. RVO http://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/12/31/voortgangsrapportage-energie-uit-hernieuwbare-bronnen-in-nederland-2017-2018/bijlage-voortgangsrapportage.pdf	Toename aandeel HE in verwarming en koelingssector maakt deel uit van de richtlijn en wordt tweejaarlijks gemonitord. In 2015 en 2016 (rapportage 2018) was het 5,5%. In 2017 en 2018 resp. 5,7 en 6,1 (rapportage eind 2019). Op pag. 12 ook een uitgebreid overzicht van maatregelen genomen en/of gepland om de groei van HE te bevorderen.

Thematische randvoorwaarden: BD2 – SD2.vi

Bijgewerkte planning voor afvalbeheer	EFRO	SD2.vi	Ja	Er is voorzien in afvalbeheerplan(nen) overeenkomstig artikel 28 van Richtlijn 2008/98/EG, zoals gewijzigd bij Richtlijn (EU) nr. 2018/xxxx. Deze hebben betrekking op het hele grondgebied van de lidstaat en omvatten:	Ja	Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging Rijkswaterstaat 2 maart 2021 Zie www.lap3.nl/uitvoering-lap/tweede-wijziging/	
				1. Een analyse van de huidige situatie inzake afvalbeheer in het betrokken geografische gebied, met inbegrip van de soort, de hoeveelheid en de bron van de afvalstoffen en een	Ja	Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging Zie deel F.4 Bijlage 4: Feiten en Cijfers pag 306-313. https://lap3.nl/publish/pages/121774/lap3_deel-f-compleet_02-03-2021.pdf	In bijlage F4 zijn de feiten en cijfers opgenomen. Naast een toelichting bij de productie en verwerking van het Nederlands afval sinds 1985 is ook een inschatting gemaakt voor de komende planperiode (2029).

			<p>evaluatie van de ontwikkeling van de afvalstromen in de toekomst, rekening houdend met de verwachte gevolgen van maatregelen in het kader van afvalpreventieprogramma's die zijn opgezet in overeenstemming met artikel 29 van Richtlijn 2008/98/EG, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2018/xx/EU</p>		
			<p>2. Een beoordeling van de bestaande regelingen voor afvalinzameling, inclusief de materiële en territoriale dekking van gescheiden inzameling en maatregelen om de werking ervan te verbeteren, alsook de behoefte aan nieuwe inzamelingsregelingen</p>	<p>Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging Deel A.5: Beschikbaar Instrumentarium https://lap3.nl/publish/pages/121369/lap3_a05_instrumentarium_02-03-2021.pdf</p>	<p>In het onderdeel Beleidskader wordt het beleid inzake afvalpreventie en -beheer geschetst. Naast de traditionele activiteiten als inzamelen, verbranden en storten komen ook onderwerpen als beschikbaar instrumentarium, afval of niet, vergunningverlening en capaciteitsregulering aan bod. Daarbij wordt toekomen inzicht gegeven in de monitoring en handhaving van het beleidskader.</p>
			<p>3. Een beoordeling van de investeringskloof waaruit de behoefte aan aanvullende of aangepaste infrastructuur voor afvalbeheer blijkt, met informatie over de bronnen van inkomsten ter dekking van de exploitatie- en onderhoudskosten</p>	<p>Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging Deel A.4: Algemene uitgangspunten en algemeen beleid pagina's 43-46 https://lap3.nl/publish/pages/121368/lap3_a04_uitgangspunten_02-03-2021.pdf Deel A.5: Beschikbaar Instrumentarium https://lap3.nl/publish/pages/121369/lap3_a05_instrumentarium_02-03-2021.pdf</p>	<p>De overheid heeft slechts een beperkte functie in de keten. De verantwoordelijkheid voor de afvalinzameling ligt bij de gemeenten. Die zamelen zelf in of huren daarvoor de markt in. Als referentiewaarde van maximale kosten wordt met € 205 per ton gerekend. Voor de financiële stimulering van innovaties zijn er de Milieu-investeringsaftrek (fiscaal) en verschillende financiële instrumenten beschikbaar.</p>

Hoofdstuk 5 Programma-autoriteiten

Tabel 13: Programma-autoriteiten			
Programma-autoriteiten	Naam van de instelling	Naam van de contactpersoon	E-mail
Beheerautoriteit	SNN	Luc Hulsman	hulsman@snn.nl
Auditautoriteit	Ministerie van Financiën	Ton van Wissen	a.p.m.wissen@minfin.nl
Instantie die betalingen van de Commissie ontvangt	SNN	Atze Dijkstra	dijkstra@snn.nl
Indien van toepassing, autoriteiten die betalingen ontvangen van de commissie op grond van technische bijstand (Artikel 30(5))	N.v.t.		
Boekhoudautoriteit indien deze functie wordt toevertrouwd aan een andere instantie dan de beheersautoriteit	N.v.t.		

Tabel 13 bis: Het gedeelte van de percentages als bedoeld in artikel 30, lid 5, onder b, dat zou worden vergoed aan de instanties die betalingen van de Commissie ontvangen in het geval van technische bijstand overeenkomstig artikel 30, lid 5 (in procentpunten)	
SNN	100%

Hoofdstuk 6 Partnerschap

a) genomen maatregel om relevante partners te betrekken bij voorbereiding van het programma

Dit programma EFRO 2021-2027 is tot stand gekomen op basis van intensieve samenwerking tussen de regionale publieke en private partners. De vormgeving van het EFRO programma is daarbij de eerste stap in het vertalen van de filosofie (gebaseerd op de RIS3) naar de implementatie. Het leggen van verbindingen, stimuleren van samenwerking en nauwe interactie met stakeholders tijdens het opstellen van het programma worden gedurende de uitvoering voortgezet.

Partnerschap RIS3 en EFRO

De begeleidingsgroep is zowel betrokken bij de ontwikkeling van de regionale innovatiestrategie RIS3 NNL 2021-2027 als de voorbereiding van het EFRO-programma. Op deze manier is gezorgd voor synergie tussen de RIS3 en de verschillende instrumenten – waaronder EFRO – die worden ingezet voor een duurzame verbetering van het innovatievermogen in NNL. De begeleidingsgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het SNN, de drie provincies en de vier grote noordelijke steden. De begeleidingsgroep is verantwoordelijk voor het opstellen van het programma en het betrekken van partners. Ook bereidt zij de bestuurlijke afstemming voor.

Vorbereiding van het programma volgens de C-EPD principes

Het EFRO-programma is net als de RIS3 tot stand gekomen in nauwe samenwerking met stakeholders volgens het principe van het Continue Entrepreneurial Discovery Process (C-EDP). Dit is gebeurd door middel van maatwerk, waarbij zowel expertise is betrokken op specifieke terreinen als een bredere consultatie is georganiseerd middels bestaande netwerken.

In april-mei 2020 en november-december 2020 zijn er twee specifieke gespreksronden georganiseerd, waarbij in meer dan twintig groeps gesprekken, met ieder tussen de 7 en 12 deelnemers, tientallen stakeholders uitvoerig zijn bevraagd op de inhoud, opzet en uitwerking van dit EFRO-programma. Zoals eerder in dit document is uiteengezet, zien wij deze gesprekken als de start van een dialoog, die tijdens de implementatie van het programma wordt voortgezet.

Nauwe betrokkenheid key stakeholders

In 2018 is voor de RIS3 een groep van stakeholders samengesteld die met regelmaat reflectie heeft gegeven op de inhoud van de RIS3 en het gevolgde proces. De Klankbordgroep bestaat uit invloedrijke leden vanuit het bedrijfsleven (Ondernemingsorganisatie VNO-NCW), onderzoeks- en onderwijsinstellingen, provincies en steden, het ministerie van Economische Zaken en sociale partners (Sociaal-Economische Raad NNL), met bijzonder veel kennis, kunde en ervaring op het gebied van innovatie. Gelet op toegevoegde waarde die deze groep voor de RIS3 heeft gehad, is zij ook betrokken bij de totstandkoming van dit programma EFRO. In 2019, 2020 en 2021 is de groep meerdere keren bijeengekomen om de begeleidingsgroep EFRO van reflectie en advies te voorzien.

(b) rol van deze partners bij de uitvoering van, het toezicht op en de evaluatie van het programma

Het EFRO programma is één van de belangrijkste wegen van implementatie van de RIS3 om kansen die voortkomen uit de transitie te ontdekken en te benutten. De nieuwe manier van werken, met als doel het creëren van een klimaat waarin partijen de transitie aangrijpen om op zoek te gaan naar nieuwe kansen voor smart specialisation, komt onder andere tot uiting in de inzet van het C-EDP. De rol van partners in de uitvoering, toezicht op en evaluatie van het EFRO programma is dus in sterke mate getekend door het C-EDP.

Met inzet van het C-EDP is de governance voor het EFRO programma fundamenteel anders ingericht dan in de voorgaande periode. Daarbij gaat het om 1) coherentie: het stimuleren en richting geven

van ontwikkelingen op basis van de vastgestelde missie, en 2) verbinding: het scheppen van de voorwaarden waarbinnen actoren de verbinding zoeken met andere (internationale) spelers en zich samen inzetten om NNL verder te brengen. Die verbinding is noodzakelijk, omdat NNL relatief veel kleinschalige activiteiten kent op een groot grondgebied.

De volgende gremia spelen een rol in de uitvoering van, toezicht op en evaluatie van het programma, overeenkomstig het Code of Conduct on Partnership:

Comité van Toezicht

Het Comité van Toezicht houdt toezicht op de uitvoering van het EFRO-programma en geeft sturing aan de algemene strategie. In de Algemene Verordening voor de inzet van de structuur- en investeringsfondsen zijn de taken van het Comité specifiek vastgelegd. Het Comité van Toezicht van het programma EFRO is samengesteld uit vertegenwoordigers van de belangrijkste partnerorganisaties uit de quadruple helix, in het bijzonder vertegenwoordigers van bedrijfsleven (waaronder de voorzitter), sociale partners en kennis- en onderwijsinstellingen. Daarnaast kent het CvT een aantal inhoudelijke experts die op persoonlijke titel zitting hebben in het comité. Aan de selectie van de inhoudelijke experts en de specifieke kennis en kunde die zij inbrengen gaat een analyse vooraf. De analyse zal bestaan uit:

1. Een inventarisatie van de een effectief uitvoeren van de monitoringsrol benodigde expertise. Het gaat hierbij om expertise op de voor het programma relevante onderwerpen, zoals ecosysteemontwikkeling, innovatief ondernemerschap en maatschappij;
2. De uitkomsten van de inventarisatie worden afgezet tegen de kennis en kunde die de vertegenwoordigers van de belangrijkste partnerorganisaties inbrengen op dezelfde onderwerpen;
3. De uitkomst van de vergelijking bepaalt de thema's waarop additioneel leden worden geworven en geeft input aan de profielen die worden gebruikt bij de selectie.

Ook het SNN en het Ministerie van Economische Zaken zijn formeel lid van het Comité van Toezicht. De samenstelling van het CvT laat zien hoe goed het EFRO-programma is ingebed in de regio en ook dat de overheden hierin niet dominant zijn vertegenwoordigd. Het Comité van Toezicht in NNL komt 2-4 keer per jaar bijeen en is nauw betrokken bij de uitvoering van het EFRO-programma. Ze draagt onder meer de verantwoordelijkheid om de procedure van beoordeling en selectie van projecten vorm te geven.

Het Comité van Toezicht wordt samengesteld in overeenstemming met artikelen 6 en 33, 34 en 35 van Verordening (EG). De leden die als vertegenwoordiger namens een stakeholdergroep plaatsnemen, worden door de betreffende stakeholdergroep voorgedragen. De leden die op persoonlijke titel in het CvT zitting nemen, worden via een transparant wervingsproces geselecteerd.

Dagelijks Bestuur SNN

De vaststelling van de calls en tenders wordt gedaan door het Dagelijks Bestuur (DB SNN) als managementautoriteit. Als managementautoriteit is zij daarnaast verantwoordelijk voor monitoring van de doelstellingen van het EFRO-programma en keurt zij de aanvragen formeel goed.

Deskundigencommissie

De Deskundigencommissie (DCie) is verantwoordelijk voor de scoretoekenning aan projecten. De DCie geeft een zwaarwegend advies aan het DB SNN dat EFRO-aanvragen formeel goedkeurt. De DCie bestaat uit technisch experts uit onder meer kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Leden worden geselecteerd op basis van hun kennis en kunde op voor het programma relevante thema's als de Transitie, innovatie-ecosystemen, business cases, ondernemerschap, human capital, digitalisering, interregionale samenwerking en maatschappij.

De criteria voor de selectie van deskundigen in de commissie zijn:

- Onafhankelijkheid: geen betrokkenheid bij aanvragers
- Deskundigheid: inhoudelijke expertise op het/de terrein(en) van het programma.

Managementautoriteit

De dagelijkse aansturing van het EFRO-programma ligt in handen van het SNN. Het SNN verzorgt de ambtelijke ondersteuning voor het programma in haar functie van managementautoriteit, alsmede het Comité van Toezicht en de deskundigencommissie. Het SNN bereidt de calls en tenders voor en doet dit in hechte samenwerking met de provincies, steden en stakeholders. Het SNN heeft ruime ervaring met de uitvoering van operationele programma's en beschikt over de benodigde human resources voor een effectieve uitvoering. In de programmering en monitoring van het EFRO-programma 2021-2027 wil SNN stakeholderbetrokkenheid nog nadrukkelijker vorm geven dan in voorgaande programma's.

Betrekken partners via C-EDP

Het is de nadrukkelijke ambitie om de regionale stakeholders, ook die buiten de formele programmakaders vallen, te blijven betrekken bij de programmering en uitvoering van het programma. Met hen wil NNL ook zoeken naar vernieuwende manieren van werken, om tot maximale en structurele resultaten te komen. Het proces dat hiervoor wordt ingericht zal als vervolg worden ingericht op de dialoog die met stakeholders is gestart tijdens hun betrokkenheid bij de totstandkoming van het EFRO programma. Dit betekent dat op thema's verbinding wordt gezocht met groepen stakeholders die 'in het veld' al actief zijn rond een thema. We proberen hierbij zo veel mogelijk aan te sluiten bij consortia die zich al hebben gevormd. Het kan gaan om de transities uit de RIS3, maar ook (randvoorwaardelijke) thema's als de 'dansvloer', innovatief ondernemerschap, interregionale samenwerking, digitalisering, human capital, monitoring en 'maatschappij'.

Wij hebben het voornemen rond elk van deze thema's groepjes stakeholders te creëren, waarmee regelmatige gedurende de uitvoeringsperiode wordt afgestemd over bijvoorbeeld keuzes voor de programmering, inhoud en werkwijze, inhoud en opzet van subsidie-instrumenten en (experimentele) initiatieven binnen de thema's. Daarnaast wordt in lijn met initiatieven als de NNIM en Staat van het Noorden in steeds toenemende mate gestreefd naar 'consolidatie' van monitoringsactiviteiten, waarbij initiatieven en de partijen die daarbinnen actief zien, steeds nauwer met elkaar worden verbonden.

Bij het thema 'maatschappij' zal een belangrijk vraagstuk zijn hoe ondernemers 'getriggerd' kunnen worden economische en maatschappelijke doelstellingen te verenigen. Dit wordt uitgewerkt met vragen als: "Welke 'incentives' kunnen met EFRO worden gecreëerd?", "Welke opzet en werkwijze van subsidie-instrumenten past hierbij?", "Hoe voorkom je dat ondernemers maatschappelijke opgaven zien als een last in plaats van een kans?"

Samenvattend, ten aanzien van het thema 'maatschappij': de lijn en werkwijze doortrekkend vanuit de RIS3 is het maatschappelijk middenveld uitgebreid betrokken bij de totstandkoming van dit programma. De betrokkenheid willen we continueren en vormgeven in elke relevante uitvoeringsfase van het programma: de ontwikkeling van relevant subsidie-instrumentarium, het aanjagen van betekenisvolle initiatieven en experimenten, het continueren van het EDP, het beoordelen van initiatieven en het uitoefenen van het programmatoezicht en bijdragen en het fungeren als ambassadeurs voor de inhoud en gedachtegoed van RIS3 en programma EFRO.

Hoofdstuk 7 Communicatie en zichtbaarheid

Referentie: Artikel 17, lid 3, onder i), en artikel 42, lid 2, van de GB-verordening

Dit EFRO-programma is een directe doorvertaling van de RIS3, zowel in inhoud als manier van werken. Kern van de nieuwe manier van werken is dat we partijen willen verbinden, uitdagen, stimuleren om ideeën werkelijkheid te laten worden die henzelf, vanuit een strategische visie, verder helpen, maar vooral ook bijdragen aan het grotere geheel: een NNL dat kansen grijpt en benut en daarmee niet alleen economisch, maar ook maatschappelijk sterker wordt. Dit besef willen we nadrukkelijk uitdragen. Bij EFRO heeft dit invloed op de stakeholder-communicatie, maar ook op de klantcommunicatie: meer 'uitdagen om bij te dragen aan doelen van NNL' ten opzichte van 'promoten subsidie'.

Doelgroepen

1. (Potentiële) begunstigden

- Mkb'ers, uitgaande van doelgroepdifferentiatie;
- Kennisinstellingen (MBO, HBO en WO);
- Maatschappelijke organisaties;
- Netwerkorganisaties en andere partijen die een rol hebben in het innovatie-ecosysteem.

2. Stakeholders

Alle partijen die we betrekken bij de uitvoering van het programma, in sterke mate gekoppeld aan het C-EDP.

3. Publieke doelgroepen

- Beleidsmakers en politiek (decisionmakers op lokaal, regionaal, landelijk en EU-niveau);
- Het brede publiek (NLse burgers). Profiel: 35-55 jaar oud, werkzaam, middel tot hoog opgeleid, positief-kritisch t.o.v. EU.

Communicatiedoelstellingen

Communicatie draagt bij aan een brede toegankelijkheid van het programma en maakt de impact van het programma zichtbaar.

De doelstellingen per doelgroep:

1. (Potentiële) begunstigden:

- Motiveren om goede projectvoorstellen te ontwikkelen die aansluiten bij de visie en doelstellingen van het programma;
- Informeren en adviseren over subsidiemogelijkheden en projectadministratie;
- Transparantie bieden m.b.t. beleid, processen en besluitvorming;
- Enthousiasmeren om te communiceren over het project.

2. In deze programmaperiode zullen MA's, stakeholders en begunstigden meer samen optrekken bij communicatie over het programma en de projecten. Daarbij zal er extra aandacht zijn voor het begrijpelijk maken van complexe en abstracte innovaties.

Stakeholders:

- Informeren over- en betrekken bij het programma;
- Informeren over voortgang, resultaten en meerwaarde van het programma. Ook hiervoor geldt dat de stakeholders onderdeel worden van de communicatie over het programma. Dit geldt in het bijzonder voor de beleidsmakers zoals verenigd in het SNN en EBNN.

3. Publieke doelgroepen:

- Informeren over de betekenis en toegevoegde waarde van de EU in de regio

Strategische projecten of projecten met grote impact

Bij de publieke doelgroepen is vaak weinig bekend over resultaten van Europese programma's en de impact op onze samenleving. Wij zoeken naar vernieuwende manieren om, bijvoorbeeld via issuemaking, de bekendheid van het programma in samenhang met onze RIS3 te vergroten.

- Artikelen en persberichten;
- Bijeenkomsten ;
- Sociale media;
- Werkbezoeken.

Programmacommunicatie

Naast de beschreven communicatiemiddelen zal communicatie ondersteunend worden ingezet t.b.v. het C-EDP.

Dit EFRO programma wil nadrukkelijk ook maatschappelijke organisaties en 'non usual suspects' betrekken en bereiken. Vergeleken met '2014-2020' betekent dit het aanspreken van nieuwe netwerken . De communicatie aanpak zal hierop verder worden uitgewerkt.

Landelijke samenwerking

Om het effect van onze communicatie-acties bij publieke doelgroepen te versterken, wordt op lidstaatniveau samengewerkt binnen 'Europa om de Hoek' (EodH). Binnen EodH zijn alle ESI-programma's vertegenwoordigd, alsook betrokken ministeries, RVO, permanente vertegenwoordiging EC en Europe Direct Netwerk. De regie ligt bij ministerie EZK. In de gezamenlijke communicatie over resultaten staan de projecten en eindgebruikers centraal. t. We communiceren over 'Europa' of 'Europese fondsen'.

Communicatiekanalen: cross mediale aanpak

1. Website snn.nl

Dit is de belangrijkste bron van informatie voor alle doelgroepen. Andere communicatiemiddelen verwijzen daarnaar. De website wordt zo ingericht dat informatie voor (potentiële) begunstigden en intermediairs snel vindbaar, begrijpelijk en actueel is en projecten goed zichtbaar zijn.

2. Online media

- Betaalde en onbetaalde exposure via sociale media: linkedIn, Twitter, Facebook en Instagram;
- Publieksversie jaarverslag;
- Digitale nieuwsbrief;
- Externe kanalen programmapartners, EodH en EC;
- Webinars

3. Evenementen

- Werkbezoeken;
- Publiciteitsmomenten;
- Mediacampagnes;
- NNIM presentatie jaarlijks.

4. Print media

- Factsheets over openstellingen;
- Advertorials in relevante bladen.

Indicatoren voor monitoring en evaluatie van communicatie

- Aantal deelnemers voorlichtings- en andere bijeenkomsten en kwalitatieve feedback d.m.v. evaluatieformulieren;
- Aantal bezoekers SNN-website en europaomdehoek.nl;
- Volgers, bereik en interactie op sociale mediakanalen;
- Klanttevredenheidsonderzoek tijdens looptijd;
- Oplage en bereik bij print- en mediacampagnes;
- Aantal plaatsingen van nieuwsberichten.

Er wordt naar gestreefd om één landelijk contactpersoon voor communicatie over EFRO- en andere EU-programma's aan te stellen.

Begroting

Het EFRO-budget voor Communicatie bedraagt naar schatting € 0,5 miljoen.

Hoofdstuk 8 Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en financiering die geen verband houdt met kosten

Referentie: Artikelen 88 en 89 van de GB-verordening

Tabel 14: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en financiering die geen verband houdt met kosten

Intended use of Articles 88 and 89	YES	NO
From the adoption programme will make use of reimbursement of the Union contribution based on unit costs, lump sums and flat rates under the priority according to Article 88 CPR (if yes, fill in appendix 1)	☐	☐
From the adoption programme will make use of reimbursement of the Union contribution based on financing not linked to costs according to Article 89 CPR (if yes, fill in Appendix 2)	☐	☐

Appendix 1: Union contribution based on unit costs, lump sums and flat rates²

**Template for submitting data for the consideration of the Commission
(Article 88)**

Date of submitting the proposal	
Current version	

² **The Council's partial mandate changed the title of the appendix, linked to CPR Block 6.**

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	Category of region	Estimated proportion of the total financial allocation within the priority to which the SCO will be applied in % (estimate)	Type(s) of operation		Corresponding indicator name(s)		Unit of measurement for the indicator	Type of SCO (standard scale of unit costs, lump sums or flat rates)	Corresponding standard scales of unit costs, lump sums or flat rates [(in national currency)] ³
					Code	Description	Code	Description			

³ The Council's partial mandated deleted this part, linked to CPR Block 6.

B. Details by type of operation (to be completed for every type of operation)

Did the managing authority receive support from an external company to set out the simplified costs below?

If so, please specify which external company: Yes/No – Name of external company

Types of operation:

1.1. Description of the operation type	
1.2]specific objective	
1.3 Indicator name ¹	
1.4 Unit of measurement for indicator	
1.5 Standard scale of unit cost, lump sum or flat rate	
1.6 Amount	
1.7 Categories of costs covered by unit cost, lump sum or flat rate	
1.8 Do these categories of costs cover all eligible expenditure for the operation? (Y/N)	
1.9 Adjustment(s) method	
1.10 Verification of the achievement of the unit of measurement - what document(s) will be used to verify the achievement of the unit of measurement? - describe what will be checked during management verifications (including on-the-spot), and by whom. - what arrangements to collect and store the data/documents described?	
1.11 Possible perverse incentives or problems caused by this indicator, how they could be mitigated, and the estimated level of risk	

¹ Several complementary indicators (for instance one output indicator and one result indicator) are possible for one type of operation. In these cases, fields 1.3 to 1.11 should be filled in for each indicator.

1.12 Total amount (national and EU) expected to be reimbursed	
---	--

C: Calculation of the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates *

1. Source of data used to calculate the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates (who produced, collected and recorded the data; where the data are stored; cut-off dates; validation, etc.).

--

2. Please specify why the proposed method and calculation is relevant to the type of operation.

--

3. Please specify how the calculations were made, in particular including any assumptions made in terms of quality or quantities. Where relevant, statistical evidence and benchmarks should be used and attached to this annex in a format that is usable by the Commission.

--

4. Please explain how you have ensured that only eligible expenditure was included in the calculation of the standard scale of unit cost, lump sum or flat rate.

--

5. Assessment of the audit authority(ies) of the calculation methodology and amounts and the arrangements to ensure the verification, quality, collection and storage of data.

--

*** Justifications on the underlying data, the calculation methodology and resulting rate or amount and related assessment by the audit authority [(in points 1, 3 and 5)] are not required when the simplified cost options submitted in this Appendix are established at Union level [(other policies or through the DA referred to in Article 88(4)].**

Appendix 2: [Union contribution based on Ffinancing not linked to costs]²

Template for submitting data for the consideration of the Commission
(Article 89)

Date of submitting the proposal	
Current version	

² **The Council's partial mandate amended the title, linked to CPR Block 6.**

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	Category of region	The amount covered by the financing not linked to cost	Type(s) of operation	Conditions to be fulfilled/results to be achieved	Corresponding indicator name(s)		Unit of measurement for the indicator	[Envisaged reimbursement to the beneficiaries] ⁶
							Code	Description		
The overall amount covered										

⁶ The Council partial mandate added this column in line with CPR Block 6.

B. Details by type of operation (to be completed for every type of operation)

Types of operation:

1.1. Description of the operation type			
1.2 specific objective			
1.3 Conditions to be fulfilled or results to be achieved			
1.4 Deadline for fulfilment of conditions or results to be achieved			
1.5 Indicator definition for deliverables			
1.6 Unit of measurement for indicator for deliverables			
1.7 Intermediate deliverables (if applicable) triggering reimbursement by the Commission with schedule for reimbursements	Intermediate deliverables	Date	Amounts
1.8 Total amount (including EU and national funding)			
1.9 Adjustment(s) method			
1.10 Verification of the achievement of the result or condition (and where relevant, the intermediate deliverables) - describe what document(s) will be used to verify the achievement of the result or condition - describe what will be checked during management verifications (including on-the-spot), and by whom. - describe what are the arrangements to collect and store the data/documents			

<p>1.10a Use of grants in the form of financing not linked to costs. <i>Does the grant provided by Member State to beneficiaries take the form of financing not linked to costs? [Y/N]</i>⁷</p>	
<p>1.11 Arrangements to ensure the audit trail Please list the body(ies) responsible for these arrangements.</p>	

⁷ ***The Council's partial mandate added point 1.10a, which COM is proposing to amend in order to improve clarity.***

Bijlage 3: Lijst met geplande concrete acties van strategisch belang, met een tijdschema
2.000